

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Andra kammaren.

Nr 27.

Torsdagen den 20 juni.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 44 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i anledning av de likalydande motionerna I: 176 och II: 361 till Bidrag till svenska fiskarens studieförbund å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 15 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren förklarat sig icke till någon del kunna bifalla motionärernas hemställan om anslag för ifrågasvarande ändamål för nästa budgetår.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 101 Ja och 75 Nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd hade utfallit med 76 Ja och 38 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 101 Ja och 75 Nej, sammanräkningen visade 177 Ja och 113 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

§ 2.

Justerades protokollet för den 14 innevarande juni.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 5, statsutskottets utlåtanden nr 212—232 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 72 och 73.

§ 4.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 74, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lönegradsplacering av kronojägare och biträdande kronojägare.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Andra kammarens protokoll 1946. Nr 27.

Herr talmannen meddelade, att enligt överenskommelse, träffad mellan kammarens talmän, ifrågavarande gemensamma omröstning komme att äga rum vid plenum onsdagen den 26 innevarande juni.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter andra särskilda utskottets utlåtande nr 1.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Janson* i Frändesta vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet, angående vissa spörsmål i samband med ransoneringen av fodersäd och kli.

Denna anhållan bifölls.

§ 7.

Förslag till lag om folkpensionering m. m.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I en den 5 april 1946 dagtecknad proposition, nr 220, vilken hänvisats till särskilt utskott, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag om folkpensionering, dels ock, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga vid propositionen fogade förslag till lag angående införande av nya lagen om folkpensionering samt lag om frivillig statlig pensionsförsäkring.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft åtskilliga i anledning av densamma väckta motioner.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen — med förklarande att riksdagen funnit vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag böra vidtagas — måtte antaga av utskottet framlagda förslag till

- 1) lag om folkpensionering;
- 2) lag angående införande av nya lagen om folkpensionering;
- 3) lag om frivillig statlig pensionsförsäkring;

B. att riksdagen måtte i anledning av vad anförts i motionerna I: 313, 318, 319, 322 och 325 samt II: 487, 491, 492 och 496 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta i enlighet med vad utskottet i frågan anfört verkställa skyndsamt utredning rörande grunderna för kommunernas bidrag till pensionskostnaderna;

C. att de i anledning av Kungl. Maj:ts förslag väckta motionerna I: 313, 319 och 325 samt II: 492 och 496, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A och B hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 312, 320, 321, 323 och 324 samt II: 476, 486, 488, 489, 490, 493, 494 och 495 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Löfvander*, *Näsgård*, *Pettersson* i Dahl och *Johansson* i Mysinge, vilka hemställt om vissa ändringar beträffande 5 §, 15 § 2 och 3 mom. samt 34 § lagen om folkpensionering ävensom 5 § lagen angående införande av nya lagen om folkpensionering;

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

2) av herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Hagberg* i Malmö, *Ivar Anderson*, *Ve-lander* och *Nordenson*, beträffande utskottets uttalande angående bostadstilläggen m. m.;

3) av herrar *Holmbäck* och *Ohlin*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A. — — —

B. — — —

C. att riksdagen med bifall till motionerna I: 321 och II: 488 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en undersökning utan dröjsmål sker rörande det lämpligaste sättet att bereda pensionstagarna säkerhet för bi-behållandet av det realvärde pensionen har i juni 1946;

D. att de i anledning — — — åtgärd;

E. att motionerna I: 312, 320, 323 och 324 samt II: 476, 486, 489, 490, 493, 494 och 495 — — — åtgärd.

4) av herr *Mannerskantz* beträffande 14 § lagen om folkpensionering; samt

5) av herr *Löfvander*, utan angivet yrkande.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Skoglund* i Doverstorp, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av första särskilda utskottets utlåtande nr 1 föreslås,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A) på det sätt, att de däri tillstyrkta lagförslagen föredragas vart för sig, de med 1) och 2) betecknade, i den mån så erfordras, paragrafvis med promulgationsbestämmelse, ingress och rubrik sist, varefter och sedan alla lagförslagen blivit genomgångna utskottets hemställan i punkten A) föredrages,

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet,

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres, samt

att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer utskottet må äga vidtaga de ändringar, som kunna pakallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölles.

*Punkten A.**Utskottets förslag till lag om folkpensionering.*

I enlighet med kammarens beslut rörande föredragningssättet upptogs först till behandling 1 §; och lämnade därvid herr talmannen på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet *Möller*, som anförde: Herr talman! När riksdagens andra kammare nu går att överlägga i detta ärende, har jag, då behandlingen av detsamma kunnat ske under ett förmiddagsplenum, ansett mig böra ledsaga dels propositionen och dels utskottsutlåtandet med några ord.

När socialvårdskommittén på sin tid tog upp detta ärende och gjorde sina utredningar, fanns det säkerligen en ganska allmän förhoppning, att man skulle kunna sänka pensionsåldern åtminstone från 67 till 65 år. Socialvårdskommitténs förslag innebär icke någon sådan sänkning, i propositionen har man icke vågat föreslå någon sådan, och utskottet har ju enhälligt följt Kungl. Maj:ts och socialvårdskommitténs förslag på denna punkt. Det finns andra länder där pensionsåldern är lägre. Den mig veterligt lägsta finns på Nya Zeeland och i Danmark, där pensionsåldern inträder redan vid 60 år. I Danmark finns det en

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

vad man kan kalla trappstegsålderspension, så att den som begär pension vid 60 års ålder får en något lägre sådan än den som uppskjuter uttagandet av sin pension. Det kan då synas egendomligt, att vi icke ansett oss kunna förorda en sänkning av den ganska höga pensionsålder, som från begynnelsen bestämdes här i landet.

Om Nya Zeeland vill jag icke yttra mig. Jag känner förhållandena där för litet. Men beträffande Danmark vill jag säga, att där har med all säkerhet huvudmotivet för 60-årsåldern såsom pensionsålder varit, att man velat föra bort de äldre från arbetsmarknaden för att få dem ersatta med yngre personer. Danmark hade nämligen under så gott som hela mellankrigsperioden en högst betydande arbetslöshet. Den omfattade praktiskt taget aldrig mindre än 40 000 å 50 000 personer, och den var ofta uppe i 70 000 å 80 000 personer. Skulle vi ha haft en motsvarande arbetslöshet permanent i vårt land under mellankrigsperioden, så skulle det betytt en arbetslöshet omfattande mellan 80 000 och 150 000 personer. Det var därför helt naturligt, att danskarna gärna ville, att den åldriga arbetskraften skulle försvinna och icke längre konkurrera om arbetstillfällena, och därför ansåg man sig kunna pensionera den. Danskarna förde en annan arbetslöshetspolitik, än vi gjorde. De litade praktiskt taget utslutande till understödet från arbetslöshetskassorna, under det att vi från början av 1930-talet sökte iscensätta en aktiv och positiv sysselsättningspolitik.

Jag har velat lämna denna som jag tror riktiga förklaring till den låga pensionsålder som man infört i Danmark. Detta resonemang är emellertid icke tillämpligt på vårt land. Jag vill dock understryka, att vi ha en del reformförslag liggande på kammarens bord, som faktiskt äro ägnade att mjuka upp bestämmelserna om den högre pensionsåldern. Det är förslag om dels invaliditetspension, dels hustrutillägg från 60 och dels änkepensioner från 55 års ålder. Det betyder jämfört med gällande lagstiftning på detta område en högst betydande uppmjukning av 67-årsregeln för ålderspensionerna.

Den andra fråga som jag nu skulle vilja yttra några ord om är frågan, huruvida de pensionsbelopp som här föreslås kunna anses vara tillräckliga. Jämfört med de nu gällande pensionsbeloppen äro de föreslagna högst avsevärt förhöjda. För min del är jag benägen att tro, att pensionsbeloppen när det gäller den rena landsbygden väl tillgodose rimliga önskemål. Om jag jämför pensionsbeloppen med den vanliga inkomsten för de arbetande människorna på landsbygden före världskriget, så finner jag, att det där fanns ett mycket stort antal människor, som icke kommo upp till en penninginkomst på 1 000 kronor för ensamstående och 1 600 kronor, om det gällde en familj. Jag anser visserligen inte taxeringslängderna vara några sanningsvittnen då det gäller inkomsterna här i landet. Men även om de slå fel och slå fel högst betydligt, så är det med all säkerhet dock så, att dessa pensionsbelopp mer än väl motsvara vad många tiotusental personer på den svenska landsbygden kunnat beräkna att få i kontanter om året för sitt arbete. Emellertid är det klart, att även om dessa pensionsbelopp skulle vara tillräckliga på landsbygden, så finns det massor av tätorter där pensionsbeloppen icke alls skulle räcka till ens en nödortförsörjning. Jag skall här icke alls gå in på frågan om fattigvårdens förhållande till folkpensionärerna. Jag vill bara konstatera, att enligt min mening har socialvårdskommittén i princip — jag vill inte yttra mig om beloppen, ty dem kan man alltid tvista om — på ett mycket lyckligt sätt löst frågan om varierande pensionsbelopp.

Jag vet icke, hur många av kammarens ärade ledamöter som studerat Beveridgeplanen. I Beveridgeplanen liksom i det engelska förslag till folkpension som nu föreligger är det ingen differentiering av pensionerna. Beveridge konstaterade emellertid, att när han beräknade sitt förslag om 24 shilling i veckan

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

för en ensamstående och 40 shilling för äkta makar, så hade han icke tagit hänsyn till exempelvis de hyror man får betala i London. Den anordning som socialvårdskommittén här föreslagit och som kanske inte riktigt av alla men i det närmaste av alla har accepterats, synes mig vara en synnerligen god principiell lösning av frågan, efter vilka grunder man skall differentiera pensionerna.

Emellertid visade remissyttrandena, att trots att man t. ex. i högsta bostadskostnadsgruppen tog ett bostadstillägg på 600 respektive 800 kronor, skulle åtskilliga folkpensionärer — vi beräknade icke mindre än 6 000 här i staden — komma att nödgas anlita fattigvården. Jag betraktar det verkligen inte bara som ett skönhetsfel i förslaget utan som en mycket allvarlig sak, att man fortfarande skall ha folkpensionärer som skola vara beroende av den individuella fattigvårdsprövningen för att de skola kunna få de inkomster som de behöva för att kunna leva. För att råda bot härpå har i propositionen föreslagits, att man skulle kunna komplettera de med statsbidrag utgående bostadstilläggen med ett kommunalt bostadstillskott.

Det är min livliga förhoppning, att kommunerna överallt i vårt land skola beakta den rättighet som de fått att själva kunna besluta sådana tillskott och i viss grad om de så vilja individualisera själva grunderna för de bostadstillskott, som de själva skola helt och hållet bekosta. Jag hoppas som sagt, att kommunerna skola noga beakta denna möjlighet och begagna sig av den, så att de nu efter de beslut som jag vet att kamrarna komma att fatta i dag icke längre skola behöva hänvisa några folkpensionärer till den tunga vägen till fattigvården.

Ett annat spørsmål som jag här velat något litet belysa är frågan, huruvida man borde ha en inkomstprövning i fråga om pensionärerna eller inte. Socialvårdskommittén har lagt fram ett alternativ III, som innebär att i fråga om ålderspensioner inkomstprövningen skall försvinna. Däremot skall denna prövning bibehållas när det gäller bostadstilläggen, hustrutilläggen o. s. v. När jag fick se socialvårdskommitténs olika alternativ, ville jag att, om det fanns någon möjlighet därtill, man skulle gå på alternativ III. Jag ansåg, att det hade så många fördelar ur praktiska och principiella synpunkter, att det var vida att föredraga framför något av de övriga alternativen. Men, mina ärade kammarledamöter, det var inte så enkelt för mig. Det finns en socialreformatorisk önskelista, som omfattar en hel serie av reformförslag. Genomföras dessa förslag — vilket jag hoppas i stort sett — komma statsutgifterna att ökas under de närmaste åren med respektive 350, 750, 850 och 1 050 miljoner kronor och efter ytterligare en tid med minst 1 200 miljoner kronor. När skillnaden mellan alternativ II och alternativ III enligt socialvårdskommitténs beräkningar skulle utgöra 60 miljoner kronor ansåg jag mig böra undersöka, huruvida man skulle kunna komma fram enligt alternativ II:s linje med vissa justeringar. 60 miljoner kronor i en ansträngd finansiell situation kunde betyda, att jag icke behövde uppskjuta en eller annan av de på andra områden planerade sociala reformerna, och därför vägde vi mycket noga trots min principiellt sympatiska inställning till alternativ III de olika förslagen sinsemellan. Jag tror, att det var mycket berättigat att göra en sådan undersökning. Det visade sig emellertid, att om man, vilket jag betraktade som oundgängligt, höjde den avdragsfria inkomstgräns som socialvårdskommittén föreslagit med 200 resp. 300 kronor, så skulle, om vår räknemästare hade rätt, kostnaderna ökas så högst betydligt, att det icke bleve någon skillnad på 60 miljoner kronor. Det blev kanske en skillnad på 20 miljoner kronor. Dessa 20 miljoner ansåg socialvårdskommittén, att man skall helt enkelt kunna få igen genom skatter, och följaktligen skulle nästan hela kostnadsskillnaden för statens del mellan alter-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

nativ II och alternativ III försvinna. I själva verket är en höjning av inkomstgränsen med bara 200 eller 300 kronor utöver socialvårdskommitténs alternativ II också alldeles för snålt tilltagen. Detta gjorde, att jag, sedan dessa undersökningar genomförts, kunde med gott samvete säga mig, att en rejäl folkpensionsreform icke kunde genomföras, ja, att någonting kunde sparas för att användas till andra sociala reformer. Då var jag färdig att utan reservation ansluta mig till alternativ III.

Jag vet, att det finns många människor — och det är för övrigt väl begripeligt — som säga, att det är orimligt, att en fattig lantarbetare och en rik godsägare skola få samma pension, när de uppnå 67 års ålder. Ja, naturligtvis är det i och för sig en orimlighet. Men när man slopar inkomstprövningen, så gör man det inte därför att några tusen stora inkomsttagare eller rentierer, skola få pension, utan man gör det därför att det finns åtskilliga tiotusental människor som vid 67 års ålder kunna fortsätta med sitt arbete och som kunna på detta arbete tjäna låt mig säga 1 000 kronor eller 1 500 kronor, ja t. o. m. högre belopp om året. Det är deras arbetsvilja som i fortsättningen skall utnyttjas. De skola inte känna sig i något avseende bestraffade, därför att de fortsätta att arbeta och förtjäna alla de pengar, som deras arbetsförmåga kan ge dem.

Detta var alltså den verkliga anledningen. Men skulle man realisera detta önskemål och samtidigt bibehålla en inkomstprövning, skulle detta dels ha lett till onödiga administrativa besvärligheter, och dels skulle det ur statens kostnadssynpunkt praktiskt taget inte ha haft någon betydelse alls. Då var det rejälare att slopa all inkomstprövning. Och det var inte bara arbetsinkomsten jag tänkte på. Jag tänkte också på sådana fall — det finns åtskilliga tiotusental arbetare som ha det ställt på det sättet — där man med slit och släp sparat ihop till ett eget hem och kanske efter trettio, fyrtio års arbete lyckats göra detta hem skuldfrött. Det var inte någon tilltalande tanke, att det förhållandet, att man eventuellt skattade för en kapitalinkomst på det egna hemmet, skulle kunna inverka på pensionens storlek. Det fanns många sådana skäl, som gjorde att det var riktigt att stanna för den ståndpunkt som skedde.

Emellertid har ju inkomstprövningen bibehållits för invaliderna, och det finns i denna kammare motionärer, som ha förklarat att de vilja slopa även denna inkomstprövning.

Det skulle, herr talman, vara ganska intressant att utförligt diskutera denna sak. Hur skall först och främst invaliditeten fastställas? Ty det är ju även kommunisternas mening, att man inte utan vidare skall få invalidpension efter 16 års ålder, utan att man ändå på något sätt måste bevisa, att man är invalid. Jag tillät mig under diskussionen i första kammaren säga, att ingen är så sjuk, att han inte kan få ett friskbetyg, och ingen så frisk att han inte kan få ett sjukbetyg, om man bara vänder sig till rätt läkare.

Jag måste säga mig, att om vi bara skulle gå efter läkarintygen, när det gäller att bestämma, huruvida en person är invalid eller inte, skulle vi råka ut för många överraskningar. Jag är övertygad om att jag skulle hitta personer med icke inkomstprövade invalidpensioner, vilka hade inkomster på, låt mig säga 4, 5, 6 tusen kronor. Men i folkpensionslagens mening är själva det faktum, att jag på arbete kan förtjäna en hygglig inkomst kanske lika bra som många, på vilkas fysik det inte finns något som helst fel, kriteriet på att jag icke är invalid — det gör detsamma vad läkaren säger.

Om inte kommunisterna äro villiga att svära på vartenda läkarintyg här i landet, ha de sålunda att besvara den frågan: hur vilja de att man utan inkomstprövning skall kunna fastställa, om en person är invalid eller inte? Det skulle vara mycket intressant att veta, om de ha något praktiskt reali-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

serbart uppslag på den punkten. Jag har i varje fall inte kunnat finna något, utan jag betraktar inkomstprövningen såsom den enda verkligt effektiva vägen, när det gäller att pröva huruvida en person är invalid eller inte.

Men även med den inkomstprövning, som vi nu få, äro inte invaliderna så illa ställda. På landsbygden kan en ungkarl ha en egen inkomst på 1 900 kronor och ändå få, låt vara en mycket liten men dock en faktisk pension, nämligen på 250 kronor. Han kan alltså komma upp i en inkomst på 2 150 kronor. År vederbörande gift, kan han komma upp i en inkomst, pensionen inberäknad, på 3 067 kronor. Om jag tar den högsta bostadskostnadsgruppen, kan en ungkarl, utan att all inkomstprövad invalidpension försvinner, komma upp i en sammanlagd inkomst på 3 350 kronor, och en gift person kan komma upp i 4 670 kronor.

Jag måste för min del säga, att det blir alltså inte så dåliga resultat för invalidernas vidkommande, även om man behåller en viss inkomstprövning.

Men, mina damer och herrar, det står ju även strid om huruvida man skall ha pensionsavgifter eller inte. Jag har för min del förordat, att det nuvarande systemet med pensionsavgifter skall bibehållas men att man skulle försöka sörja för — jag medger gärna att det inte är fullständigt genomfört — att de stora inkomsttagarna få före 67 års ålder betala det som behövs för en försäkringsteknisk täckning av de pensionsförmåner de kunna erhålla. Därför ha maximibeloppen föreslagits till 100 kronor för ensamstående och till 200 kronor för äkta makar, under förutsättning att inkomsterna uppgå till 10 000 resp. 20 000 kronor; maximibeloppet utgör alltså hela vägen 1 procent av inkomsten. Dessa avgifter anses komma att inbringa 85 milj. kronor om året, och om man avstår från dem, måste man söka skaffa pengarna på annat håll.

Om jag nu skulle säga några ord om kostnaderna, vill jag fästa uppmärksamheten på att ålderspensionerna beräknas komma att kosta 567 milj. kronor, invalidpensionerna 200 milj. kronor och änkepensionerna 14 milj. kronor. Det blir en sammanlagd utgift på 781 milj. kronor. Vi ha då minskat de av socialvårdskommittén beräknade kostnaderna med 50 milj. kronor, och jag hoppas att detta kommer att hålla i verkligheten. Jag har litet erfarenheter från den gamla pensionskommittén, som räknade fel på ungefär 10 procent, och jag kan inte hjälpa att jag tror att socialvårdskommitténs matematici ha räknat fel på ungefär samma belopp, och då skulle det hela gå ihop. Får jag säga min personliga mening, tror jag att även propositionens siffra ligger i överkant och ingalunda i underkant; hur därmed är kommer ju en snar framtid att visa.

När det gäller finansieringen av dessa utgifter har man räknat med att i pensionsavgifter inflyta 85 milj. kronor, i kommunbidrag 67 milj. kronor och i räntor på folkpensioneringsfonden 29 milj. kronor. Det gör sammanlagt 181 milj. kronor. Resterande 600 milj. kronor får staten satsa, vilket innebär, att de beslut, som vi väl nu fatta, komma att medföra en kostnadsökning enbart för staten på omkring 400 milj. kronor om året.

Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att säga ytterligare några ord om kommunisternas motion. Om man skulle följa den kommunistiska motionen, skulle det innebära, att man avstode från pensionsavgifter på 85 milj. kronor, att man genom sänkningen av åldersgränsen skulle öka utgifterna med 80 milj. kronor, att man genom ändring av bostadstilläggen för ålderspensionerna skulle öka utgifterna med 35 milj. kronor och att man genom slopande av inkomstprövningen för invalidpensionerna skulle öka utgifterna med 36 milj. kronor. Såsom jag nyss nämnde, komma de beslut, som antagligen fattas här, att innebära en kostnadsökning ensamt för statens del på 400 milj. kronor. Skulle vi följa kommunisterna, som vilja att det inte heller skall vara några

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

kommunbidrag utan att staten skall betala alltsammans, skulle vi i stället öka *statens* utgifter med minimum 700 milj. kronor. Vi skulle alltså på ett bräde ytterligare öka utgifterna för staten med åtminstone 300 milj. kronor.

Önskemål kunna ju vara roliga, men jag anser det vara kommunisternas skyldighet att tala om, vilka nu planerade sociala reformer, som skulle kunna uppskjutas. Så mycket ekonomiskt vett måste ju även kommunisterna ha, att de förstå att man inte kan föreslå en ökning av utgifterna på ett enda bräde med 300 milj. kronor första året — utgifterna komma att öka undan för undan, eftersom antalet pensionärer kommer att i hög grad växa under de följande åren — utan att svara på frågan: vad är det vi skola avstå från för att kunna hålla den kostnadsram inom vilken man *måste* hålla sig. Denna kan mycket väl vara fel på 100 miljoner, både i negativ och i positiv riktning — alltihop är ju antaganden — men både regeringen och riksdagen måste ju ha någonting att gå efter. Man kan inte bara fatta beslut ut i det blå och säga, att pengarna är något, som Vår Herre får skaffa.

Detta är några randanmärkningar, som jag velat göra till det här behandlade ärendet, men jag skall också tillåta mig att därtill foga några allmänna reflexioner.

Betydelsen för vårt folk av folkpensionsreformen tror jag att man lättast kan klargöra genom att nämna några siffror. Vi ha för närvarande — siffran avser 1945, och det kan hända att den är litet större för 1946 — närmare 668 000 pensionärer. Av dessa ha ungefär 461 000 tilläggspension — större och mindre, för all del. Enbart grund- eller avgiftspension uppbära icke mindre än 207 000 personer. Samtliga dessa 207 000 personer bli nu berättigade till den fulla ålderspensionen — naturligtvis inte till bostadstillägg, i varje fall inte utan vidare. De pensionärer med tilläggspension, som ha avkortade folkpensioner, få nu alla oavkortade ålderspensioner. 668 000 personer äro i alla fall ett mycket respektabelt antal, och jag vågar för min del säga, att genom storleken av de förpliktelser, som staten dels ikläder sig själv, dels ikläder andra, är detta en av de största reformer, som överhuvud taget har genomförts i vårt land.

Jag återkommer till frågan, om pensionsbeloppen äro tillräckliga. Jag har tidigare sagt att det ju aldrig kan vara fråga om något definitivt i detta avseende, men jag vill hänvisa till vissa fakta utanför vårt lands gränser. Den engelska labourregeringen har presenterat ett förslag om folkpensioner vid 60 resp. 65 års ålder, enligt vilket ensamstående skulle få 26 shillings i veckan och äkta makar 42 shillings, alltså 2 shillings mer än enligt Beveridgeplanen. Dessa pensionsbelopp äro något högre än de svenska, om man jämför med de lägsta bostadskostnadsgrupperna. Men beträffande de högre bostadskostnadsgrupperna är det förslag som nu ligger på riksdagens bord väsentligt förmånligare för folkpensionärerna än det förslag, som är under behandling i det engelska parlamentet.

Också i Nya Zeeland är pensionsåldern mycket låg, 60 år, och pensionen är 84½ pund om året. Där förekommer dock en inkomstprövning, som vi avstå ifrån då det gäller själva ålderspensionen, och jag skall därför inte ingå på några närmare jämförelser. Det är klart att nämnda belopp är mer än som utgår till de lägre bostadskostnadsgrupperna i vårt land. För att kunna göra verkliga jämförelser måste man emellertid också känna till levnadskostnaderna i de olika länderna, och det göra vi tyvärr inte. Vi ha inte tillgång på material för att kunna bedöma den saken, och därför är det mycket svårt att kunna säga hur det förhåller sig med pensionernas realvärde i olika länder. Pundet i Nya Zeeland står nu endast i 13 kronor 75 öre, så beloppet blir inte så förfärligt stort. Och alltjämt gäller det att i de högsta bostadskostnadsgrupperna äro de

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

pensioner, som föreslås i Sverige och vi nu skola besluta om, de högsta som finnas. De äro högre än Nya Zeelands, högre än Englands — där man visserligen inte ännu fattat beslut, men det kommer att ske — och högre än de danska pensionerna. Detta utgör åtminstone för mig ett indicium på att pensionerna enligt det förslag som här föreligger ge människorna tillräckligt för en låt vara alldeles icke lyxbetonad men något så när dräglig försörjning, och det är ju det vi ha strävat efter.

Jag måste innan jag slutar beröra ytterligare ett par saker, därvid först och främst den av folkpartiet och kommunisterna omhuldade tanken på indexreglerade pensioner. Mina damer och herrar! Konjunkturerna äro ytterst växlingsrika, inte bara i verkligheten utan också i människornas inbillning. Jag skulle tro att nästan alla svenska — för låt mig säga åtta månader sedan — väntat sig, att det efter krigets slut, när man fått förbindelserna mellan olika länder något så när i ordning, när man sluppit minfaran ute på haven och därför kunde släppa krigsriskförsäkringen, etc., skulle inträda ett om inte så stort så dock faktiskt prisfall. Detta var i viss mån situationen medan vi ännu skrevo denna proposition och naturligtvis i ännu högre grad när socialvårdskommittén framlade sitt förslag. Jag vågar tro att de allra flesta människor, vilket politiskt parti de än tillhörde, väntat sig en dylik prisutveckling.

I det fallet ha vi blivit besvikna. Det har visat sig att handelsförbindelserna inte komma i gång såsom beräknats, det har visat sig att vi fortfarande måste driva vår svenska industri i hög grad med dyrbart vedbränsle, det har visat sig att kolpriserna fortfarande äro mycket höga, att de priser vi få för våra exportvaror äro mycket höga och att de vi få betala för våra importvaror likaledes äro synnerligen höga. Det finns också andra faktorer — jag ser inte som min uppgift att reda ut det penningpolitiska sammanhanget — vilka närmast tyda på att vi kunna stå inför faran av en prisförhöjning. Det talas ju inte bara om prisförhöjning utan också om faran av faktisk inflation.

Skall det vara något verkligt värde med det beslut, som riksdagen nu står i begrepp att fatta, måste vi mota Olle i grind på den punkten — annars kommer en inflation att förstöra alltsammans. Få vi en verklig inflation är det klart att dessa belopp, som vi nu tycka äro anständiga och relativt tillfredsställande, komma att visa sig vara alldeles för små, och vi återkomma då till ett läge, där folkpensionärerna icke kunna livnära sig på de pensioner de få.

Men är det verkligen vår mening, för det första att vi icke kunna hindra inflationen och för det andra att det skall bli ett evighetstillstånd i vårt land, där vi bara skola ha prisstegringar men inte några prisfall? Är det så absolut säkert att de antaganden, som voro de allmänna i fråga om prisutvecklingen för åtta, nio månader sedan — för att inte säga för tolv månader sedan — voro till den grad felaktiga, att de *aldrig* komma att visa sig ha haft något fog för sig? För all del, allting är tänkbart, men just för att allting är tänkbart anser jag icke uteslutet att vi än en gång skola få uppleva ett prisfall, när kolbrytningen i världen kommit upp i sin gamla nivå, när handelsförbindelserna hunnit bli reglerade med rimliga priser på både export- och importvaror och när vi få billigare bränsle. Jag vill fästa uppmärksamheten på att efter förra världskriget voro kolpriserna uppe i 200 kronor per ton, och först efter några år sjönko de ned till 20 kronor per ton, d. v. s. 10 % av krigspriset. Skall man utesluta, frågar jag, att denna mera gynnsamma prisutveckling skall komma att äga rum i vårt land och att man i sinom tid — ehuru det dröjer längre än vi väntade för ett år sedan — återigen skall komma fram till ett prisfall?

För min del har jag icke velat utesluta denna möjlighet — jag vågar inte säga mer än *möjlighet* — att vi 1948, när pensionslagen träder i kraft och

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

vi för första gången skola göra utbetalningar efter denna lag, eller 1949 komma att uppleva det prisfall, som nu har uteblivit, varför vi nu i stället få värja oss mot att motsatsen skulle kunna inträffa. Skola vi ha indexreglerade pensioner få de väl följa priskurvan både uppåt och nedåt — de kunna inte bara följa kurvan uppåt. Om vi i dag skulle besluta indexreglerade pensioner kan det hända, att när folkpensionärerna 1948 skulle börja lyfta sina pensioner så fick inte en ensamstående 1 000 kronor om året och äkta makar inte 1 600 kronor, utan de fingo ett mindre belopp. Det är i varje fall en risk som jag icke har lust att ta, och jag betraktar detta som absolut uteslutet. Skulle till äventyrs ett måttligt prisfall inträda 1948, 1949 eller kanske först 1950, skola realverkningarna av detta prisfall komma pensionärerna till godo, de skola inte komma statskassan till godo. Det är därför som jag menar att man alldeles felbedömt verkningarna av den s. k. indexregleringen.

Nu vill jag inte här trycka på att med det nuvarande utbetalningssystemet äro indexreglerade pensioner tekniskt ogenomförbara, ty det är klart att man kan ändra utbetalningssystemet, och det föreligger ju förslag till nyorganisation av administrationen av dessa utbetalningar. Jag har visserligen inte haft tillfälle att så noggrant studera det, men jag tar för givet att om man genomför dessa administrativa reformer finns inte längre något hinder för att man skall kunna låta pensionerna följa prisnivån.

För min del anser jag emellertid att det är ett mycket smidigare system — på papperet ser nog det indexreglerade systemet smidigare ut — som tillåter, att man kan fatta direkt beslut om dyrtidstillägg, när sådana befinnas vara påkallade av prisutvecklingen. Jag säger att det är smidigare, och jag vågar upprepa vad min egen person beträffar det löfte, som jag gav i första kammaren i går, att vad på mig ankommer skola folkpensionärerna icke behöva vänta på förslag om dyrtidstillägg, därest prisutvecklingen blir så ogynnsam att detta är av behovet påkallat. Ty jag vill icke veta av någon sänkning av realvärdet, icke ens av penningvärdet på de folkpensioner, som genom beslut i riksdagen i går och i dag genomföras.

Dessa förslag som nu behandlas ha — man skall inte göra för stor affär av den saken — dock en viss betydelse även för inkomstjämnningen i landet. Skattebetalarna få till pensionärerna betala ett belopp på 600 miljoner kronor om året för att pensionerna skola kunna finansieras. Det är i varje fall en viss ordning, varigenom de som ha relativt goda inkomster få lov att bidra till deras försörjning som ha för små inkomster för att de skola kunna reda sig.

Dessa riksdagsdagar äro nog bland de märkligaste vi ha upplevat i vårt land, inte bara därför att det rör sig om en stor och betydelsefull reform, utan i lika hög grad därför att vi tyckas ha nationell samling, för första gången i vårt land, kring ett förslag om folkpensioner, som många, kanske majoriteten i denna kammare skulle ha sagt vara den rena utopien bara för tio år sedan. Jag kan inte underlåta att göra några jämförelser med förhållandena på området under tidigare år.

År 1916 hade vi 217 000 tilläggspensionärer, 1932 351 000 och 1945 460 000 tilläggspensionärer. När denna lag träder i kraft kommer den säkerligen minst 700 000 personer till godo. Det kan vara av ett visst intresse också att i jämförelse med tidigare lagstiftning om folkpensioner i vårt land nämna några siffror beträffande kostnaderna. År 1916 utgingo pensioner för 15 miljoner kronor, varav staten betalade omkring 11 miljoner. 1923 genomfördes det 50-procentiga tillägget på de gamla pensionerna, vilket dock icke ökade pensionernas realvärde, då prisstegringen varit så stor, att tillägget inte mer än nått och jämnt utgjorde en kompensations för den penningvärdeförsämring som vi upplevde under och efter förra världskriget. Detta år, 1923,

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

gavs det ut i tilläggspensioner 35 miljoner kronor, av vilka staten betalade 26 miljoner. Och ännu 1932, mina damer och herrar, fingo tilläggspensionärerna i vårt land inte mer än 60 miljoner kronor, varav staten betalade 45. Det är inte så förfärligt länge sedan, det är fjorton år sedan bara.

Vi genomförde pensionsreformen 1935—1937. Jag skall inte här åter väcka till liv de strider vi då förde, men jag måste säga att nu faller det ett närmast komiskt skimmer över dem. Man var rädd för att folkpensionerna skulle ruinera staten! Visserligen fingo pensionärerna en väsentlig förbättring — de hade som sagt 1932 60 miljoner kronor i tilläggspensioner och fingo 1939 närmare 144 miljoner kronor. Men statens kostnader ökades på dessa år endast ifrån 45 miljoner till 60 miljoner kronor. Detta berodde naturligtvis främst därpå att man inte längre avsatte alla avgifterna till pensionsfonden utan använde en hel del av dem till att direkt finansiera utgående pensioner.

1945 voro ju siffrorna helt andra. Då betalades (inklusive avgiftspensionerna) 344 miljoner kronor till folkpensionärerna, varav statens andel utgjorde 190 miljoner. Om jag mot denna bakgrund ställer de kostnader vi nu äro beredda — inte bara socialdemokrater och kommunister utan alla — att ikläda oss, en summa på 781 miljoner kronor, så innebär detta en ökning för pensionärernas del med ungefär 470 miljoner kronor och för statens del ökade kostnader på omkring 400 miljoner kronor, således en tredubbling av statens utgifter för folkpensionärernas räkning. Det är alltså redan ur dessa synpunkter sannerligen intet bagatellbeslut, som riksdagen står i begrepp att fatta, utan det är ett synnerligen betydelsefullt beslut.

Även om det råder olika meningar i detaljer sätter enhälligheten sin prägel på riksdagens behandling av detta ärende. Det är värdefullt att alla nu erkänna samhällets förpliktelser mot de ålderstigna, erkänna att samhället har skyldighet att sörja för dem, när deras krafter börja sina, och erkänna att de då ha gjort sig förtjänta av att kunna leva ett drägligt liv. Jag vågar för min del säga att det beslut som nu fattas kommer att välsignas, och den svenska riksdagen kommer att välsignas, inte bara av dem som efter ett och ett halvt år få dessa pensioner. Det finns hundratusentals människor som, när de befinna sig i femtioårsåldern, börja fråga sig: Vad skall jag ha att leva på när min kraft sinar och jag inte längre kan försörja mig på mitt arbete? Alla dessa komma att känna sin tillvaro tryggad, när de möta ålderdomen, på ett sätt som med all visshet kommer att utlösa många tacksägelse och många tacksamhetens känslor gent emot de svenska statsmakterna.

Vad mig själv beträffar kan ju var och en förstå, att detta är för mig en av de glädjrikaste dagar som jag haft i mitt liv. Jag har under min offentliga bana bl. a. sökt sträva efter att övertyga mina landsmän om att här fanns en skyldighet att uppfylla. Våra försök på 1930-talet voro inte så lyckade. Nu göra vi ett nytt försök, och — mina damer och herrar! — jag tror att vi kanske inte till hundra procent men åtminstone till nittiofem procent komma att lyckas i den gärning vi föreha i dag, då vi föresatt oss att de gamla människorna, de ålderstigna här i landet, icke skola behöva lida nöd utan tvärtom skola kunna se mot sin ålderdom såsom tryggad och säkrad.

Härpå yttrade:

Herr **Petterson** i Dahl: Herr talman! Det är många synpunkter i statsrådets anförande, som jag helt delar, och jag vill särskilt understryka vad statsrådet slutade med: att det beslut som kammaren i dag kommer att fatta inte är någon bagatell, utan att det är ett beslut av mycket stor betydelse, när man ger en förhöjd folkpension till de åldringar och gamla, som ha slutat sitt dagsverke.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Jag ber också att få uttala min tillfredsställelse över att det, när nu kammaren skall fatta detta beslut, kommit att gälla socialvårdskommitténs alternativ III, d. v. s. det utan behovsprövning. Denna behovsprövning, som tidigare ägt rum och som också ingår i de två andra alternativen, såväl alternativ I som alternativ II, har ju fört med sig att de pensionärer, som utföra arbete och på så vis skaffa sig en inkomst, ha fått avdrag å pensionen för detta. Likadant har det inverkat, om de med försakelser och umbäranden sparat ett kapital, så att de av detta kapital fått en ränteinkomst. På samma sätt har det också inverkat, om de haft en egen bostad, vilken upptaxerats som inkomst.

Med detta vill jag alltså uttrycka min tillfredsställelse över att motionerna I: 324 och II: 494 ha blivit besvarade på det sätt som utskottet har gjort det. Pensionsstyrelsen har ju nu skickat ut en PM till pensionsnämnderna om att de under mellantiden innan den nya pensionsreformen träder i kraft icke skola fästa något egentligt avseende vid inkomst som förvärvats genom utfört arbete eller dylikt.

Då statsrådet talade om huruvida pensionsbeloppen äro tillräckliga eller inte, sade statsrådet, att de på den rena landsbygden kunna motsvara rimliga anspråk, och han har i sin proposition sagt, att dessa 1 000 kronor motsvara en om inte hög så dock inte ovanlig levnadsstandard. Det är klart att statsrådet i detta har rätt. Han har också rätt i att det är många, många tiotusental människor, som före kriget hade inkomster, som inte kommo upp till detta belopp — de kanske ha det inte heller nu. Men det säger ju ingenting om beloppets rimlighet.

Nu trodde jag, att det var Kungl. Maj:ts och särskilt riksdagens mening, att vi skulle försöka utjämna levnadsstandarden de olika orterna emellan, så att man här skulle se till att de pensionärer, som levde på en ovanligt låg levnadsstandard jämfört med andra, som de göra t. ex. på landsbygden, finge möjlighet att komma något så när i nivå med andra orters pensionärer. Statsrådet har i sin proposition om levnadskostnaderna och deras fördyring sagt, att om man bortser från bostadskostnaderna synes en allmän tendens till utjämning av levnadskostnaderna göra sig gällande, och han anser det för sin del föga sannolikt att olikheterna i detta hänseende ånyo skola komma att skärpas. Statsrådet har alltså tydligt och klart sagt ifrån att han inte tror, att denna tendens till utjämning mellan de olika orternas levnadsstandard kommer att undergå någon förändring, utan att det förhållande som nu råder kommer att bli bestående. Vi veta ju, att vi otaliga gånger här i kammaren haft att ta ställning till förslag om kompensation för dyrtid till pensionärer på olika orter, och vi veta ju också, att riksdagens beslut gått i den riktningen, att dessa tillägg höjts mera på de billigaste orterna, så att de bidra till en utjämning orterna emellan. Detta har ju gått stegvis, och riksdagen har innevarande år tagit ytterligare ett steg på denna väg.

Om vi se på hur pensionerna innevarande år äro avvägda mellan ortsgrupp I och ortsgrupp III, så har en ensam pensionär i ortsgrupp I, vilken inte har någon förmögenhet eller några inkomster, som han får avdrag för, en tilläggs-pension på 605 kronor tillsammans med dyrtidstillägget. Motsvarande pensionär i ortsgrupp III har 879 kronor. Alltså har pensionären i ortsgrupp I 68 procent av vad pensionären i ortsgrupp III har. Enligt det beslut, som riksdagen redan har fattat om tillägg till pensionerna för de olika grupperna, ha motsvarande siffror blivit för ortsgrupp I 730 kronor och för ortsgrupp III 1 032 kronor. Utjämningen har alltså skett så, att en ensam pensionär på billigaste ort, som inte har inkomster som han får avdrag för, får 71 procent av vad den får, som bor i den högsta ortgruppen.

Se vi nu på, hur det kommer att bli enligt det beslut, som kammaren fattar i dag, och lägga till det bostadstillägg som riksdagen tydligen kommer att be-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

sluta, får en ensam pensionär på landsbygden 1 000 kronor och en ensam pensionär i ortsgrupp V 1 600 kronor. Procentuellt sett sjunker då beloppet för en ensam pensionär på landsbygden till 62 procent av vad motsvarande pensionär får i ortgrupp V, d. v. s. i stället för att, som riksdagen tidigare gjort, utjämna denna skillnad och söka ställa pensionärerna på de billigaste orterna mera i nivå med de högre ortsgruppernas fjärrar man grupperna och sänker den procentsats jag talat om från 71 till 62 procent. På detta sätt för man ju in ortsgupperingen på en omväg.

Vad är det då, som gjort att man kommit till detta resultat? Givetvis detta s. k. bostadstillägg. Statsrådet har berört även detta område och sagt, att det inte kan tänkas att folkpensionärerna på vissa orter skulle leva enbart på denna grundpension på 1 000 kronor. De måste ha bostadstillägg, och det skall staten hjälpa till med till en viss del, och om det inte räcker skola kommunerna hjälpa till med återstoden utan statsbidrag. På billigaste ort däremot menar man, att kommunerna ensamma skola svara för detta.

Man har i socialvårdskommittén gjort en undersökning av vilka kostnader pensionärerna på olika orter ha för sina bostäder. Man har därvid frågat var tjugonde folkpensionär och förhört sig om deras bostadskostnader. Nu måste en sådan enkät ute bland pensionsnämnderna ovillkorligen bli missvisande, då man går ut ifrån att de, som ha en egen bostad eller som bo gratis, inte ha några kostnader alls för sina bostäder. Man har kommit fram till att 33 procent av folkpensionärerna på de billigaste orterna bo i egen fastighet, medan 15 procent bo kostnadsfritt hos andra. Ungefär hälften, eller 48 procent, har således inga kostnader för sina bostäder. Man menar alltså, att den som har egen bostad inte har några kostnader för den, inte har underhåll och reparationer att bekosta, utan att han bor praktiskt taget gratis. Jag tror inte, att någon som har den ringaste uppfattning om vad det kostar att hålla en egen fastighet i något så när gott skick kan påstå, att en sådan bostad är kostnadsfri.

Vidare är det klart, att dessa folkpensionärer på landsbygden inte tillnärmelsevis bo i lika bekväma lägenheter som pensionärerna i städer och samhällen.

En annan fråga: menar man från socialvårdskommitténs och Kungl. Maj:ts sida, att det är så mycket billigare att bygga hus på landsbygden? Jag tror, att den som har den ringaste erfarenhet om bostadskostnaderna på de olika orterna har en helt annan uppfattning. Jag skall inte trötta kammaren med att upprepa vad jag tidigare har sagt, men det ligger faktiskt så till, att om man skall bygga bostäder av lika standard på de olika orterna bli byggnadskostnaderna ingalunda lägre på landsbygden än i städerna, utan snarare är det tvärtom. Där tillkomma ju kostnader för frakter, för resor för specialarbetare o. s. v. Detta som nämnts under förutsättning att man vill ha samma kvalitet på bostäderna på landsbygden som i städerna, och det ha vi ju gått in för.

Jag kan inte finna, att detta beslut som redan är fattat i första kammaren och som med säkerhet kommer att fattas här, om att pensionärerna själva skola svara för sina bostäder, och då de inte kunna det, landskommunerna ensamma skola svara för bostadstilläggen, är rättvist. Utskottets majoritet har sagt, att denna metod inte kan vara helt invändningsfri, men man menar att den under rådande förhållanden bör tillgodose olika synpunkter, och därför stannar man vid Kungl. Maj:ts förslag. Man säger också, att det skulle medföra en betydande kostnadsökning, om man gick in för det förslag vi framfört i reservationen, att bostadsersättning skulle utgå lika för de olika orterna. Man säger, att det skulle medföra en kostnadsökning på närmare 60 miljoner kronor. Denna kostnadsökning kan naturligtvis inte exakt uträknas, då det ännu inte lyckats pensionsstyrelsen att lägga fram ett något så när exakt förslag beträf-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

fande metoden att gå efter kommunernas skattekraft, men det är klart att förslaget medför ökade kostnader för statsverket, det kan ingen förneka. Om det å andra sidan är meningen, som det väl bör vara, att pensionärerna skola tas om hand av samhället och göras likaberättigade oberoende av var de bo, bör det väl också vara samhället angeläget att bostadskostnaderna läggas antingen på staten eller på kommunen. Då innebär ju Kungl. Maj:ts förslag ingenting annat än att de kostnader, som staten inte vill ta på sig, måste bestridas av kommunerna. Men i detta fall gäller det ju inte de kommuner, som ha det starkaste skatteunderlaget, utan det gäller dem som ha det svagaste, nämligen alla landskommuner. Detta kan inte vara rättvist, utan ett rättvist beslut borde gå i överensstämmelse med den reservation, som vi antecknat i slutet av utskottsutlåtandet.

Sedan är det ju alldeles tydligt, och det ha vi inte heller förnekat, att dessa bostadstillägg enligt alternativ III, alltså 300 kronor till ensam pensionär och 200 kronor till gift pensionär, inte äro tillräckliga på alla orter. Vi anse emellertid, att där de inte äro tillräckliga är det av det skälet att bostäderna äro av bättre kvalitet, och det bör då vara kommunernas sak att svara för det ytterligare tillägg, som blir nödvändigt. Det gäller ju också sådana orter, där kommunerna ha lättare att klara detta extra tillägg.

Vad sedan beträffar den indexreglering, som folkpartiet föreslår i sin reservation och som statsrådet ganska utförligt talade om, skall jag inte säga annat om den än att om vi skola ha indexreglerade pensioner, vilkas realvärden motsvara dem som pensionerna nu ha, i enlighet med folkpartiets och kommunisternas motioner, så innebär detta att det oriktiga förhållandet mellan pensionerna på de olika orterna låses fast för framtiden. Genom denna indexreglering för levnadskostnadsändringar skulle det även i framtiden vara 62 procent av stockholmspensionen. Om t. ex. levnadskostnaderna stiga med 10 procent och pensionerna borde stiga med motsvarande andel får en ogift pensionär i ortsgrupp I 100 kronor i tillägg, men i ortsgrupp V 160 kronor. Är det nu så, som herr statsrådet underströk, att ingen sannolikhet talar för att skillnaderna i levnadskostnader komma att tilltaga, utan att de troligen förbli desamma som nu eller kanske t. o. m. pressas samman ytterligare, kan det väl inte finnas någon rättvisa eller någon reson i att slå fast, att om levnadskostnadsindex stiger med 10 skall en pensionär i ortsgrupp V få 60 kronor mer än en pensionär i ortsgrupp I.

Jag tror det är mycket riktigare att, som utskottet här har sagt, detta får prövas från fall till fall som tidigare har skett och att riksdagen får ta ställning till detta, när det blir anledning att rätta till olikheter, som uppkommit vid ändringar och förskjutningar i levnadskostnaderna. Vidare innebär detta förslag, såsom statsrådet tidigare sagt, att om index sjunker måste också folkpensionerna sjunka i motsvarande grad. Det skulle jag emellertid icke tro, att förslagsställarna önska, detta med tanke på den motivering kommunisterna tidigare anfört här i riksdagen.

Det är en sak till, som jag skulle vilja uttala min tillfredsställelse över, och det är att man i utskottet kunnat ena sig om att begära ett nytt förslag i stället för det av Kungl. Maj:t här framlagda i fråga om fördelningen mellan stat och kommun av de medel, som skola behovsprövas, och att detta förslag skall byggas på det skatteunderlag, som finns i respektive kommuner.

Vad själva ikraftträdandet av lagen beträffar delar jag den uppfattning, som bland andra herr Nilson i Spånstad givit uttryck åt, nämligen att det skulle varit önskvärt att den kunnat ske tidigare än Kungl. Maj:t föreslagit. Det hade givetvis varit mycket önskvärt, att lagen kunnat träda i kraft den 1 juli 1947, men på grund av de svårigheter, som härvidlag mött, ha vi i utskottet i enig-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

hetens intresse biträtt förslaget, att lagens ikraftträdande skall ske den 1 januari 1948.

Herr talman! Detta är de erinringar jag har att göra mot det förslag till lag om folkpensionering, som nu ligger på riksdagens bord. Jag vill slutligen framhålla, att skillnaden mellan dyrortsgrupperna kommer att verka på samma sätt som den hittills gjort, nämligen att folkpensionärerna i den mån det är möjligt komma att välja den mantalsskrivningsort, där de få största möjliga pensionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka att 5, 15 och 34 §§ lagen om folkpensionering samt 5 § lagen angående införande av nya lagen om folkpensionering måtte erhålla den lydelse, som föreslagits i den av herr Löfvander m. fl. avgivna reservationen.

Fru Nordgren: Herr talman! Den nu föreliggande frågan, om revision av folkpensioneringslagen, är utan gensägelse den största och mest betydelsefulla bland den rad av sociala frågor som nu stå på dagordningen.

Det gäller här att dels trygga tillvaron för den grupp av människor, som på grund av invaliditet urståndsatts att själva sörja för sig, och dels bereda en tryggad ålderdom åt den grupp av samhällsmedlemmar, som under sin krafts dagar fullgjort sina arbetsinsatser på olika områden inom samhället och som varit med om att skapa de förbättringar, sociala och ekonomiska, som gjort vårt land känt ute i världen, om icke såsom ett socialt mönsterland, så dock som ett i detta hänseende högt stående land. Det är därför enbart en samhällets skyldighet att sörja för att dessa gamla ålderdom blir så ljusa och bekymmersfri som möjligt. Särskilt gäller detta de åldringar, som tillhöra den kroppsarbetande delen av befolkningen och som nu befinna sig i de höga ålderna. De ha utfört sitt arbete under helt andra och hårdare förhållanden än den nuvarande generationen av arbetare. De ha haft en lång arbetsdag i ofta ohygieniska arbetslokaler, de ha haft ett tungt arbete utan tillgång till de tekniska och maskinella hjälpmedel av olika slag, som numera finnas. De ha vidare haft mycket låga arbetslöner, och semester har för dem varit ett okänt begrepp. De ha emellertid, trots sin fattigdom, fostrat stora barnskaror utan något annat stöd från samhällets sida än, i yttersta nödfall, en tidigare tung och förödmjukande fattigvård. Det är sistnämnda förhållande som gjort att de gamla sky ordet fattigvård även sedan fattigvården humaniserats och gjorts mera mänsklig. Det är också därför folkpensionärerna önska sig sådana folkpensioner, att de slipa att vid sidan av dem anlita fattigvården.

Sistnämnda har också varit målsättningen vid socialvårdskommitténs arbete med folkpensioneringsfrågan. På den punkten har fullständig enighet varit rådande inom kommittén. Jag tror också att de ålderspensioner, som här föreslås, komma att hälsas med största tillfredsställelse av det stora flertalet åldringar i vårt land och att det betyder ökad trygghet för dem. När socialminister Möller i dag får denna stora sociala reform definitivt genomförd, kan han vara förvissad om att landets åldringar låta sina tankar med tacksamhet gå till honom för hans aldrig svikande intresse för deras sak.

Jag vill emellertid, trots vad jag här anfört, icke fördölja att jag ingalunda anser de pensionsbelopp, som komma att utgå enligt det föreliggande förslaget — trots att de kompletteras med bostadstillägg på flertalet orter — vara tillräckliga för ett stort antal pensionärer, som enbart ha dessa pensioner att lita till för sin försörjning. Detta gäller framför allt pensionärer bosatta i stora städer och i vissa andra tätorter. Att så icke blir fallet framgår bl. a. därav, att folkpensionärerna i exempelvis Stockholm, Göteborg och Malmö redan nu genom tillskott från fattigvården, eller genom kommunala pensionstillskott, erhålla högre belopp till sin försörjning än de få genom de nya folkpensioner-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

na. Detta förhållande säger oss, att samhället icke kan slå sig till ro med tanken, att nu är de gamlas och invalidernas försörjning tryggad för långa tider framåt genom denna reform. Utan vi måste inrikta oss på att som mål för våra framtida strävanden sätta, att vi, när så ur statsfinansiell synpunkt är möjligt, skola ytterligare förbättra folkpensionerna. Redan nu få emellertid kommunerna möjlighet att genom särskilda bostadstillägg, av folkpensionskaraktär, förbättra pensionärernas ställning, när behov därav föreligger.

Socialministern betecknade det förhållandet, att man icke gått tillräckligt högt i fråga om bostadstilläggen på vissa tätorter, som en skönhetsfläck på det föreliggande förslaget från socialvårdskommittén. Jag vill härtill erinra, att detta spörsmål ju närmast rörde de större städerna. Och på dessa hade ju socialvårdskommittén genom sitt förslag till fördelning av kostnaderna för bostadstilläggen mellan staten och kommunerna redan lagt så stora kostnader för dessa tillägg, att man inom majoriteten var tveksam om man vågade förorda ytterligare höjning av desamma. Vidare finns det i kommittén en speciell representant för storstäderna, nämligen fattigvårdsdirektör Wangson, som i en reservation föreslagit särskilda bostadstillägg på dessa orter, varför man ju kunde räkna med att saken skulle komma att beaktas. Det är också att hoppas, att kommunerna skola begagna sig av den möjlighet, som folkpensioneringslagen anvisar, och hjälpa i individuella fall. Detta bör man så mycket mera trycka på som kommunerna icke ha någon skyldighet att göra detta, utan det ankommer på dem själva att fatta beslut om huruvida detta särskilda bostadstillägg skall utgå eller inte.

En betydelsefull angelägenhet är att folkpensionernas realvärde bevaras. I en reservation av herrar Holmbäck och Ohlin anvisas indexreglering av pensionerna som en utväg, och reservanterna ha hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning av lämpligaste sättet för införandet av en dylik reglering. Indexreglerade pensioner äro ju ingalunda någon orimlighet. Sådana har man i vårt grannland Danmark, och folkpensionärernas organ har ju även i skrivelse till särskilda utskottet hemställt om indexreglerade pensioner. Jag har inom socialvårdskommittén anslutit mig till en reservation angående utredning av frågan. Att jag i särskilda utskottet icke reserverat mig till förmån för en dylik utredning beror därpå, att jag funnit att vad utskottet på denna punkt anfört är tillfredsställande och att åtgärder från statsmakternas sida i den riktning utskottet anger böra vara ägnade att tillförsäkra folkpensionärerna trygghet för att pensionsförmånernas realvärde kommer att upprätthållas. Socialministern har nyss med skarpa understrukt, att han för sin del kommer att se till att så sker, och det finns ingen anledning att betvivla den saken. Socialministern nämnde också, på tal om de indexreglerade pensionerna, att man därvidlag har att beakta att vid ett eventuellt stigande penningvärde pensionsförmånerna också skola minskas. Det är emellertid en sak som gamla människor skulle få svårt att förstå. Själva syftet, varom här är fråga, nämligen tryggandet av folkpensionernas realvärde, kan ju också nås genom andra åtgärder.

Glädjande är, att i den nya lagen införes rätt till hustrutillägg, under vissa förutsättningar. Härigenom vinnes en bättre försörjning för två gamla makar, som båda äro överåriga, så att de icke kunna vinna inträde på arbetsmarknaden, men endast den ene av dem uppnått pensionsåldern.

Med alldeles särskild tillfredsställelse hälsar jag de nya bestämmelserna om änkepension åt hustru, som blivit änka sedan hon uppnått den högre medelåldern. Änkorna i vårt land ha hittills behandlats synnerligen styvmoderligt av statsmakterna. De av dessa kvinnor, som icke haft förmånen att vara gifta med en statstjänsteman eller en kommunalanställd, ha när de blivit ensam-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

ställda — ofta efter ett långvarigt äktenskap — fått reda sig så gott de kunnat, eller måst gå den tunga vägen till fattigvården. Jo, det finns verkligen en kategori kvinnor, utöver änkor efter statsanställda, som samhället i någon mån sörjt för, nämligen dem, som drabbats av det hårda slaget att ha förlorat sina män genom olycksfall i sådant arbete, som faller under olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser. Före införandet av de statliga barnbidragen, åt bl. a. änkors barn, var i regel fattigvården den enda utväg, som fattiga unga änkor hade att lita till för sig och sina barns försörjning. Sedan 1938 har det ju emellertid varit bättre ställt i detta avseende. At änkorna själva utgår dock icke något bidrag, även om de ha barn i förskoleåldern att vårda, men den bristen kommer väl att avhjälpas vid en revision av lagen om barnbidrag åt änkers m. fl. barn.

Den pension, jämte bostadstillägg, som här föreslagits åt änkorna, är mycket blygsam och kan ingalunda ge dem full försörjning. Man har emellertid räknat med att, i åldern 55—67 år, en viss arbetsförmåga skall finnas hos dessa kvinnor, men att ett försörjningsbidrag, i en del fall, kan vara behövt och bli dem till god hjälp. Min förhoppning är också att, när principen om pension åt änkorna nu genomföres, så skola änkepensionerna efter hand förbättras. Så har ju skett beträffande folkpensionerna. Det är ett stort svalg mellan 1913 års pensionsbelopp, om 125 kronor åt man och 110 kronor åt kvinna, och nu föreslagna 1 000 kronor åt ensam pensionär och 1 600 kronor åt två äkta makar jämte bostadstillägg, där så behövs! För att nu inte tala om hjälpen åt mödrarna, som började med 28 kronor 1931 och nu är maximerad till 475 kronor och som enligt föreliggande förslag skall ytterligare höjas. Om vederbörande änka får sin arbetsförmåga så väsentligt nedsatt, att hon blir ur stånd att försörja sig genom sådant arbete, som motsvarar hennes krafter och färdigheter, har hon ju invalidpension att trygga sig till.

Änkepensionen har emellertid sin betydelse ur även en annan synpunkt. Som det nu är förlorar hustrun till en folkpensionär, om hon själv icke uppnått pensionsåldern eller är berättigad till förtidspension, all pensionshjälp vid mannens fränfalle. Enligt den nya lagen får hon änkepension, i det fall förut-sättningarna härför föreligga, vilket är av stor betydelse för henne, särskilt om hon kommit upp i 60-årsåldern.

Såväl motionsledes som reservationsvis har framförts förslag om att bostadstillägg skulle utgå även i bostadsgrupp I. Den frågan har mycket ingående behandlats inom socialvårdskommittén, men den företagna bostadsundersökningen bland folkpensionärerna utvisade ju, att denna form av tillägg till pensionerna för närvarande icke kan anses vara ett lika trängande behov för de pensionärer, som bo på den rena landsbygden, som för pensionärerna i tät-orterna. Därmed vill jag ingalunda ha sagt att dylika tillägg icke kunna vara både behöfliga och berättigade, i en del individuella fall, även på landsbygden. Det är också att hoppas, att i dylika fall kommunerna skola använda sig av möjligheten att ge vederbörande särskilda bostadstillägg.

I en reservation av herr Löfvander m. fl. har framhållits, att de av socialvårdskommittén i detta sammanhang framräknade siffrorna icke skulle återspegla det verkliga behovet av bostadstillägg, utan endast ange de faktiska kostnader, som pensionärerna vid tidpunkten för undersökningen hade, oavsett bostädernas kvalitet och utrustning, och att genomsnittshyran därför vore att betrakta som ett uttryck för att bostadsstandarden på landsbygden är låg. Och herr Pettersson i Dahl underströk i sitt anförande reservationens synpunkter härvidlag. Hans påstående, att socialvårdskommittén härvid skulle ha beräknat dessa bostadskostnader efter det antal pensionärer, som bodde i egna bostäder.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)
eller hyresfritt hos anhöriga, är emellertid icke med verkliga förhållandet överensstämmande. Ty vad man utgick ifrån var de på respektive ort för pensionärerna gällande hyrorna, vilka framkommit vid en individuell och mycket ingående undersökning. Man har till och med från socialvårdskommitténs sida framhållit, att dessa hyror kunna vara för lågt beräknade med hänsyn till de allmänna bostadskostnaderna på orten. Så det ligger naturligtvis något i vad reservanterna och herr Pettersson i Dahl framhålla, nämligen att siffrorna äro ett uttryck för att bostadsstandarden på landsbygden är låg. Kommittén hade emellertid knappast möjlighet att ta hänsyn till annat än de faktiska bostadskostnaderna. Jag förutsätter emellertid, att bostadsstandarden på landsbygden, inom en icke alltför långt avlägsen framtid, förändras till det bättre. Detta ingår ju också i vårt bostadssociala program. Och då kommer ju frågan om införande av bostadstillägg även åt folkpensionärerna på landsbygden oundvikligen att bli föremål för omprövning. Denna uppfattning har jag givit uttryck åt i en reservation i socialvårdskommitténs betänkande, till vilken även ett par andra ledamöter av kommittén anslutit sig, då jag reserverat mig för en femårsperiod för bostadskostnadsgrupperingens fastställande gentemot kommittémajoritetens förslag om tio år. Glädjande nog har departementschefen anslutit sig till min ståndpunkt härvidlag, och första gången har ju tiden fastställts till tre år.

Som socialministern redan nämnt har motionsledes framförts krav på att behovsprövningen skulle slopas dels för bostadstilläggen åt ålderspensionärerna och dels för invaliditetspensionerna. Hur önskvärt det än är att all behovsprövning försvinner — icke bara för folkpensionernas vidkommande utan även för flertalet andra sociala förmåner — låter sig väl detta för närvarande knappast göra av statsfinansiella skäl. Jag skall icke gå in på den sidan av saken, då finansministern på ett utomordentligt sätt utvecklat vad något sådant skulle betyda i kostnadsväg. Jag instämmer till fullo med honom däri, att man knappast kan komma ifrån att om vi skulle gå in för att fullständigt slopa behovsprövningen, skulle man med säkerhet för lång tid framåt fördröja, för att icke säga omöjliggöra, realiserandet av en del andra sociala reformer, som äro önskvärda och som behöva förverkligas inom en icke alltför långt avlägsen framtid.

För egen del anser jag, att så länge folkpensionerna, trots de här föreslagna förbättringarna, icke äro större än att de ge en i många fall ganska knapp försörjning åt de människor, som skola leva uteslutande på desamma, bör man låta det anstå med att ge ytterligare förmåner åt sådana, som icke äro i behov därav. Det var främst av det skälet, som jag i socialvårdskommittén anslöt mig till alternativ II, vilket skulle ha gett precis lika mycket som alternativ III åt de pensionärer, som äro hänvisade till att leva huvudsakligen på sin pension. Även på folkpensionärshåll ansåg man ju emellertid det vara betydelsefullt att behovsprövningen slopades, varför man förordade alternativ III. Socialvårdskommittén hade utarbetat tre olika alternativ närmast för att man skulle ha att välja vad som ur statsfinansiell synpunkt ansågs genomförbart. Även med alternativ III kommer behovsprövningen att finnas kvar i stor utsträckning, nämligen för alla förtidspensionärer, änkor, hustrutillägg och bostadstillägg, alltså lågt räknat för två tredjedelar av pensionärerna. Det verkar därför något konstigt att det nu talas om att man slopar all behovsprövning i fråga om folkpensionerna. Skulle behovsprövade bostadstillägg införas även för landsbygdens pensionärer, vilket jag tror kommer att ske framdeles, blir ju antalet behovsprövade pensioner ännu större.

Som ytterligare skäl för behovsprövningens slopande har angivits att överårig arbetskraft behövs i produktionen, men att man genom behovsprövningen

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

i fråga om inkomst av arbete minskar pensionsförmånerna, vilket gör pensionärerna ovilliga att ta arbete. Det ligger naturligtvis en hel del i detta resonemang. Jag har vid flera tillfällen framfört tanken, att man borde försöka komma dithän att man på annat sätt bedömde inkomst av arbete än inkomst av kapital eller andra inkomstkällor. Det har man gjort exempelvis i Danmark i fråga om invaliditetspensionerna, där det fria beloppet är större, när inkomsten härleder sig av arbete än när den härleder sig av annan inkomstkälla. Detta har naturligtvis skett för att man velat uppmuntra invaliderna att förbättra sin ställning. Här har emellertid alltid gjorts gällande, att det skulle vara alldeles omöjligt att klarlägga i vad mån inkomst härleder sig av arbete eller av annan inkomstkälla, och därför har man icke kommit till några resultat. För min del tror jag icke att någon nämnvärd ökning av arbetskraft står att vinna hos de egentliga kroppsarbetarna, ty dessa människor äro i regel, med den höga pensionsålder vi ha, ganska utslitna, åtminstone den generation, som nu befinner sig i pensionsåldern. Det är icke utan att man i detta sammanhang finner det litet egendomligt att staten själv tillämpar en så låg pensionsålder som 60 år för en del av sina anställda, oavsett om de äro fullt arbetsföra eller icke. Jag träffade nyligen i en mellansvensk stad en 62-årig f. d. järnvägsarbetare. Han var fullt arbetsför, vid mycket god vigör och såg inte ut att vara mer än 50 år, och dessutom en mycket skicklig yrkesman. Men för två år sedan hade han pensionerats från sin anställning vid statens järnvägars verkstäder. Det förefaller vara slöseri att i ett sådant fall från arbete avkoppla en person i 60-årsåldern, detta särskilt i tider då det råder brist på arbetskraft och samtidigt som man räknar med tillskott av arbetskraft från personer över 67 år. Denne 62-åring kan skaffa sig arbete på annat håll, säger man, men vederbörande, som trivdes bra med sitt gamla arbete, vilket han är van vid, kanske skulle haft svårt att aklimatisera sig på en ny arbetsplats. Då därtill kommer att han har en pension, som räcker för hans försörjning, föredrar han nog att syssla med arbetet på sin lilla stuga eller kolonilott. Jag undrar om det icke vore lämpligt att i dessa tider höja pensionsåldern för en del statsanställda eller att låta duglig arbetskraft stå kvar, med oförändrad lön, även efter inträdd pensionsålder. Jag har i tidningarnas insändaravdelningar sett, att pensionärer, som återgått till sitt gamla arbete, klaga över att de icke få fullt betalt för sitt arbete, med hänsyn till att de ha pension. Man kan ju förstå, att de icke gärna återgå till arbetet, om de icke vinna något nämnvärt därpå. Nu är det emellertid möjligt att man inom statliga verk förfar på sätt, jag här förordat, och då bortfalla ju mina erinringar i denna del.

Herr talman! Jag vill sluta mitt anförande med att uttala min glädje över att vi nu stå i begrepp att lösa denna stora sociala fråga, i stort sett i enighetens tecken. Jag vill även uttala den förhoppningen, att det alltjämt skall vara statsmakternas strävan att förbättra våra åldringars och invaliders ställning, så att även dessa grupper av vårt folk få del av den standardhöjning i livsföringen, som kommit andra folkgrupper till del.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Ekdahl**: Herr talman! När jag såsom opponent i en liten detalj begagnar min rättighet att i kammaren framföra min motivering härför, kan det kanske vara på sin plats att jag börjar med att förklara, att jag är den förste att instämma i vad socialministern nyss erinrade: med det beslut om bättre folkpensioner, som här i dag fattas och som i går fattades i första kammaren, ha vi tagit ett av de största och mest betydande steg vi någonsin tagit till förbättring av människornas villkor i detta land. De invändningar jag har att göra rubba icke mitt behlhetsintryck av den reform som här skall

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

beslutas och minska icke min tacksamhet mot socialminister Gustav Möller för hans ärofulla insatser vid förverkligandet av denna reform.

Jag har tillåtit mig väcka en motion om införande av bostadskostnadstillägg även på landsbygden, d. v. s. i det vi kalla ortsgrupp I. Jag har föreslagit ett bostadskostnadstillägg med 75 kronor till gift pensionär och 100 kronor till annan pensionär. Det bostadskostnadstillägg jag sålunda föreslår skiljer sig från det, som föreslagits från olika andra håll, på det sättet, att jag accepterat den dyrortsgruppering, baserad på fem ortsgupper, som man utgår ifrån i propositionen och i utskottets förslag och som riksdagen redan tidigare principiellt tagit ställning till. Jag vill alltså ingen ruckning av den dyrortsgruppering riksdagen uttalat sig för.

När jag önskar detta bostadstillägg betyder det således, att jag ej kan godkänna den motivering för bostadskostnadstilläggets uteslutande inom bostadskostnadsgruppen I, som såväl socialvårdskommittén som socialministern och nu senast första särskilda utskottet gjort till sin. Detta beror kanske på att jag av födsel och ohejdad vana är landsbygdsbo och därför har en annan uppfattning om levnadskostnadernas fördelning mellan landsbygd och högre dyrorter och speciellt om den relation, som man bör räkna med mellan den rena landsbygden och de tätorter, som ligga närmast på dyrortsskalan. Jag vill betona, att jag solidariserar mig icke på något sätt med den reservation, för vilken herr Pettersson i Dahl nyss talade och där man — med ett bortseende från realiteter som jag icke kan förstå — vill stryka ett streck över all dyrortsgruppering i detta land. Det är en orimlighet som jag ej kan vara med om. Jag kan således icke på något sätt göra de reserver, som herr Pettersson i Dahl talade för. sällskap i det avseendet.

Nu har socialministern i dag lagt i dagen en mycket hälsosam brist på respekt för statistik, då han talat om de taxeringsresultat, som visat så oerhört låga inkomster för folkpensionärer särskilt på rena landsbygden och som åberopats som underlag för ställningstagandet till deras bostadskostnadsfråga. Han framhåller uttryckligen, att denna statistik bör tagas med en nypa salt. Jag skall sist som först erkänna, att när det är fråga om att fastställa en norm för försörjningsbehovet, är man ute på ett område, där det är förfärligt svårt att få fast i några riktiga hållpunkter. Detta problem skall jag emellertid inte gå närmare in på nu. Det enda jag skall ta upp till diskussion just nu är om det är riktigt att markera en sådan skillnad mellan den lägsta bostadskostnadsgruppen, alltså gruppen I, och bostadskostnadsgruppen II, att intet tillägg alls skall utgå i bostadskostnadsgruppen I. Det är helt och hållet åt den sidan av saken jag skall ägna min argumentering.

Att det är en skillnad på levnadskostnader inom olika dyrorter är en realitet, som man inte kommer ifrån, om man ser saken fördomsfritt. Men lika säkert är enligt min mening, att man alltför ofta gör sig skyldig till betydande överdrifter, när man talar om de låga levnadskostnaderna på »den rena landsbygden». Det är en överdrift som särskilt framträder, om man jämför denna »rena landsbygd» med på dyrortsskalan närmast liggande tätorter. Alla vi, som leva vårt vardagsliv på landet, veta att vi leva i stort sett faktiskt efter stadsbornas villkor, när det är fråga om maten. Vi få kött med slaktarbilar från tätorterna, bröd köres med bagarbilar från tätorterna och mjölken kommer med mejeribilar från tätorterna. Ingen människa kan väl på allvar tro, att vi få betala mindre då maten köres ut till oss från tätorten än om vi köpa den direkt på tätorten. I fråga om kläder är enligt min uppfattning den glest befolkade landsbygden sämre ställd än tätorterna. Det kostar pengar att göra en resa för att skaffa sig kläder; den saken är alldeles självklar. Men de som leva i tätorterna kunna passa tillfällena, när det är realisation eller eljest skylt-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

fönstren erbjuda särskilt hyggliga villkor vid försäljning av kläder. Den förmånen har man icke på landsbygden. Det är ett faktum, som ej kan bortresoneras, att man på rena landsbygden inte kan kläda sig så billigt, som man kan i tätorterna.

När det gäller hälso- och sjukvård är det på samma sätt. Såvida icke fattigvården skall träda emellan — och den skulie vi ju i stort sett komma bort ifrån genom denna reform — blir det på landsbygden dyrare att söka läkar- och sjukvård än vad det blir på tätorterna, där läkarna äro bosatta och sjukhusen äro förlagda.

Så komma vi till bostadsfrågan, som skulle vara det avgörande momentet. Det är klart, att där beror det på hur statistiken lägges upp. För två år sedan gjorde socialvårdskommittén en bostadskostnadsundersökning med inhämtande av uppgifter efter visst system från folkpensionärerna i landet. Jag kan kanske icke våga påstå något alldeles bestämt om det representativa i denna undersökning. Men vad jag törs säga är att åtskilliga presentationer som jag fått av denna undersökning äro av den art, att jag måste ställa mig mycket skeptisk till det tillförlitliga i densamma.

Jag har ett brev från en värderad vän i mitt eget län. Det är en mycket betrodd man, pensionsnämndens ordförande i sitt distrikt, en medborgare, på vars vederhäftighet jag absolut litar. Han säger, att av 16 pensionärer, beträffande vilka han fått uppdrag att undersöka bostadskostnaderna inom sin kommun, bodde icke mera än två i förhyrda lägenheter. Den ena var en gammal gumma, som bodde i en liten ruffig lägenhet om rum och kök med ingång endast genom köket. Lägenheten inrymdes i ett ruckel, som tidigare varit ekonomibyggnad. Bekvämligheter fanns naturligtvis icke ett spår av. Hon betalade tio eller tolv kronor per månad i hyra. Den andra lägenheten, som var förhyrd, var något bättre, men även där var standarden oerhört låg. Alla andra pensionärer bodde i egna bostäder eller hos anhöriga. Alla bostäder som det var fråga om voro av mycket undermålig beskaffenhet. Det är klart, att en sådan bostadsstandard, som min sagesman talar om, kan icke ge underlag för en statistik, ägnad att bilda grund för rättvisa jämförelser beträffande bostadskostnaderna bland folkpensionärerna å orter, som ligga intill varandra på dyrortsskalan. Denne gode vän, som jag nyss nämnde om, har också i pensionshänseende hand om en sextioårig ungar, som bor i en backstuga om rum och kök och av så litet värde, att taxeringsnämnden icke vågat åsätta den något taxeringsvärde.

När man säger, att pensionärerna i bostadskostnadsgrupp I ha så billiga hyreskostnader, att de böra kunna klara sig utan bostadskostnadstillägg, bygger man på en alldeles felaktig grund, därest undersökningsmaterialet i större utsträckning varit av den beskaffenhet jag nyss anfört exempel på. Jag har tyvärr verkligen anledning att tro att det varit så. En av mina vänner på jönköpingsbanken talade nyss om för mig, att han, därtill anmodad, gjort en sådan undersökning i sin kommun. Där hade varenda en av dem, vilkas bostadskostnader han undersökt, bott i egen fastighet av mycket dålig beskaffenhet.

Om nu detta är representativa vittnesbörd — vilket jag tyvärr måste tro att det är — betyder det alltså, att när vi besluta, att intet bostadskostnadstillägg skall utgå till pensionärerna i grupp I, säga vi tillika att vi anse det riktigt, att de bo på sämre sätt där än i andra bostadskostnadsgrupper.

Sedan är det en annan sak. Som jag nyss erinrade är det ju så, att det medför extra kostnader för folkpensionärerna på den »rena landsbygden» så snart de skola ha kontakt med yttervärlden, vare sig det gäller läkarbesök, sjukvård eller vardagslivets nödtorft; ofta nog också när de vilja ha kontakt

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

med släktingar och vänner — och varför skulle ensamma gamlingar inte ha rätt till detta, de lika väl som andra? Dessa extra kostnader har jag i min motion betecknat som dolda hyreskostnader. Jag vågar påstå, att ju avlägsnare befolkningen på rena landsbygden bor och ju billigare den statistiskt sett bor, desto mera »dolda hyreskostnader» blir det för dessa människor, som man rättvisligen bör taga hänsyn till när man skall resonera om en bostadskostnadsgruppering sådan som denna.

Det har sagts av socialministern och det har sagts i utskottets utlåtande, att den omdelning, som här är förutsatt, inte skall få dröja alltför länge. Det system med tioårsintervaller, som socialvårdskommittén från början gick in för, har socialministern utan vidare ändrat så att tiden prutats ner till hälften; det får icke dröja mer än fem år, innan man skall företaga en ny granskning. Beträffande den första indelningens giltighetstid vill socialministern icke gå med på att den sträcket ut över tre år. Detta är utmärkt bra. Man inkasserar detta med mycket stor tacksamhet. — Men jag måste dock säga, att det är här fråga om en kategori människor, som ha sämre om tid än andra att vänta. De äro gamla, trötta och i många fall skraltiga; de bli icke piggare för varje år som går utan tvärtom. De behöva all den ekonomiska uppmuntran de kunna få och speciellt att man kan övertyga dem, att de inte äro en förbisedd grupp utan en grupp, lika värderad som andra.

Herr talman! Utgående från de motiv jag nu anfört har jag tillåtit mig väcka min motion. Jag tillåter mig också att med stöd av vad jag i mitt inlägg framhållit yrka bifall till densamma.

Fru **Nordgren**, som på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag känner mig uppkallad till ett genmäle i anledning av herr Ekdahls tolkning av socialvårdskommitténs betänkande, nämligen att vi med detta skulle ha velat säga, att vi ansågo det riktigt att de gamla på landet bo i bostäder av sämre standard än övriga. Herr Ekdahl tycks ha alideles glömt bort vårt stora bostadssociala program, vilket går ut på icke minst att sätta in alla krafter på bostadsstandardens förbättring på landsbygden. Jag vill också hänvisa till att i den reservation, som jag avgivit och som herrar Skoglund och Hagård instämt i, ha vi just framhållit att vi icke vilja vara med om någon längre tid för bostadskostnadsgrupperingens fastställande, just därför att vi anse, att det måste bli en förändring i fråga om bostadsstandarden på landsbygden, med åtföljande omgruppering av bostadskostnaderna.

Jag finner det därför vara att skjuta något över målet, när man vill göra troligt, att vi vilja att de människor det här gäller skola bo så där dåligt. Det tror jag knappast att någon åsyftat.

Vad man från kommitténs sida gjort är endast ett konstaterande av att med de bostäder, som finnas tillgängliga på landsbygden, och de kostnader som utgå för hyror där, behovet av bostadstillägg icke är lika trängande för dessa pensionärer som för dem, som bo på orter, med höga hyror. Därmed ha vi icke velat säga, att man skall hålla dessa folkpensionärer på en låg bostadsstandardsnivå. Det är säkerligen ingen i hela vårt land som vill säga eller tänka något sådant.

Herr **Ekdahl**, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Socialvårdskommitténs höga motiv har jag aldrig betvivlat. Råkade någon få den uppfattningen, att jag ville ha sagt, att *socialvårdskommittén önskar* att landsbygdens pensionärer skola bo sämre än andra, så ber jag få understryka, att något sådant menade jag naturligtvis inte. Men jag har velat säga, att socialvårdskommittén i sitt utlåtande, som beträffande bostadskost-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

nadsgrunderna med godkännande passerat alla instanser, råkat göra ett ställningstagande som i realiteten verkar så, som jag antydde.

Vårt stora bostadssociala program kämpar jag lika energiskt för som fru Nordgren. Men jag betonar ännu en gång, att det är i detta fall fråga om människor som ha dåligt om tid att vänta.

Fru Nordgren erhöll ånyo ordet för kort genmäle och anförde: Det kan vara riktigt att dessa människor icke ha tid att vänta. Men de måste väl fortfarande bo i de bostäder som finnas, tills det blir bättre sådana. Jag skulle ingenting högre önska än om man genom ett trolslag kunde göra om bostäderna för de gamla på landsbygden, men detta kunna vi ej göra enbart med bostadstillägg.

Härpå yttrade:

Herr Hagård: Herr talman! Om man till alla medborgare i detta land skulle rikta frågan: vilken social reform skulle ni helst önska få genomförd med det snaraste? så skulle naturligtvis svaren bli varierande. Den ene skulle måhända säga, att för honom vore det mest önskvärt, att sjukförsäkringen snarast genomfördes. En annan skulle säga, att det viktigaste vore att vinna säkerhet i anställningsförhållandena och trygghet för arbetslöshet. Jag tror emellertid, herr talman, att det övervägande flertalet komme att säga: giv mig trygghet för ålderdomen! Redan i tidiga år rustar sig den enskilde för att skaffa sig denna trygghet. Han gör på olika sätt avsättningar till försäkringar, tjänstepension o. s. v. Längre fram i livet står saken ännu mera klar för honom, att det gäller att skapa den trygghet jag talat om. Den till medelåldern komme kanske står i tveksamhet inför hur det skall bli en gång, då han ej längre förmår arbeta. Tanken på ålderdomen innebär, om dessa ekonomiska förhållanden ej ordnas, något skrämmande och oroande. Å andra sidan medför det tillförsikt om saken ordnas.

Jag tror att en sådan sak som en genomförd god folkpensionering både kommer att skapa en bättre ordning, i många fall giva den tillförsikt som jag nyss nämnde och, framför allt, giva möjlighet till mera intensivt arbete i de dagliga uppgifterna. Det beslut, som snart kommer att även i denna kammare fattas, innebär ett hänsynstagande just till denna princip. Genom den reform som här genomföres får man möjlighet att skapa ett sådant stöd för ålderdomen för de allra flesta medborgare. För de övriga, som ej kunna vinna detta stöd och fylla de behov som föreligga, är det möjligt att skapa underlag för något sådant. Jag tänker i sistnämnda hänseende icke minst på de möjligheter, som öppnats för företagarna att giva olika anställda ett tillägg till folkpensionen, som i viss mån löser den fråga, som vi många gånger tidigare haft uppe, nämligen om arbetarpensionering.

När socialvårdskommittén tog itu med sitt arbete, var det uppenbart, att kommittén tog hänsyn till de svagheter och brister, som redan funnos i den nuvarande folkpensioneringen. Där framträdde på ett alldeles tydligt sätt just svagheter, när det gällde spörsmål som sammanhängde med inkomstprövningen. Den nuvarande ordningen innebär — jag behöver ju icke närmare utlägga saken — faktiskt en bestraffning av den, som något sörjt för sin ålderdom. Den innebär, att vederbörande bestraffas för den händelse han får inkomst utöver ett visst belopp. Viljan att arbeta tages icke tillräckligt i anspråk. Det var klart och tydligt, herr talman, att dessa synpunkter måste vara ganska avgörande, när det gällde att reformera folkpensioneringen, och man kan ju säga, att alternativ II i viss mån — och icke i så ringa mån för resten — fyllde detta anspråk. Men det var icke tillräckligt. Därför var det

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

icke underligt, att de som önskade få inkomstprövningen i varje fall modifierad eller helst slopad ställde sig den frågan och frågade experterna inom kommittén, vilka kostnader det skulle föra med sig om man skulle helt taga bort inkomstprövningen. Svaret på den frågan var, att det skulle bli en kostnad som i och för sig var ganska betydande men jämförd med de totala kostnaderna ganska blygsam, bortåt 50 miljoner kronor. Då var det klart, att steget skulle tagas till förmån för ett fullständigt borttagande av inkomstprövningen, d. v. s. i det stora hela en anslutning till alternativ III. När man därtill kunde säga, att detta ståndpunktstagande förde med sig också ett visst förbilligande såtillvida, att man skattevägen i någon mån skulle få återbäring från vissa grupper av den merkostnad som här uppstod, tillkom alternativ III. I det väsentliga kunde man sålunda taga bort inkomstprövningen. Det för också med sig en allmän förenkling av administrationen, och detta är synnerligen betydelsefullt på detta område. Man slipper, när det gäller de vanliga pensionsbeloppen, att förhöra vederbörande och ingående undersöka hans ekonomiska kvalifikationer. Man slipper också i pensionsnämnden att nagelfara vederbörandes ekonomiska förhållanden. Man slipper slutligen i pensionsstyrelsen att göra en ingående granskning av samma förhållanden.

Man har i detta sammanhang sagt, att det väl ändå är orimligt att ge åt mera besuttna lika mycket som åt dem som icke ha några bestämda inkomster. Statsrådet och chefen för socialdepartementet talade om godsägaren och den fattige lantarbetaren, och han fann det på visst sätt orimligt, att de skulle behandlas lika. Men jag vill fråga, om icke detta förhållande, att man har skapat likställighet, ändå icke fört med sig den förmånen, att man vunnit en stark enighet bakom detta alternativ. I varje fall är det betydelsefullt för de grupper som stå på gränsen, de grupper vilkas förhållanden fluktuerar starkt. För dem är det ett starkt intresse att bli likställda med andra medborgare.

Så småningom ha vi fått en fullständig uppslutning kring detta alternativ, och det är tillfredsställande. Det var under vandringen fram till denna övertygelse rätt intressant att ge akt på folkpensionärerna själva. Även om man icke får taga alltför stor hänsyn till vad en viss intressegrupp har att framföra, betyder det något i detta sammanhang. Folkpensionärerna i detta land sammanträdde genom delegater och fyllde vid ett tillfälle för några månader sedan Stockholms konserthus till sista plats. Efter tvenne orienterande inledningsföredrag, som i stort sett anslöto sig till och pläderade för alternativ II, gick ordföranden fram till podiet och sade, att han visserligen var tacksam för informationen men att han och andra folkpensionärer enhälligt anslöto sig till alternativ III. Han förklarade detta med att vederbörande i så fall skulle slippa den inkomstprövning, som de hittills varit utsatta för.

I fråga om själva formen för folkpensioneringen är att märka, att däri ingår allttjämt invalidförsäkring som en integrerande del. Man hade på sin tid, icke minst under den sista tiden, den önskan, att man skulle kunna undvika en särskild invaliditetsförsäkring. Man trodde, att det kunde gå till så enkelt, att vederbörande från den obligatoriska sjukförsäkringen och efter att ha uttömt sina rättigheter där — i regel utgår ersättning i två år — kunde automatiskt gå över och få invaliditetsförsäkringen. Man trodde allmänt, att detta var möjligt. Men den undersökning, som av socialvårdskommittén verkställdes, visade, att det tyvärr icke kunde gå för sig. Men bygger nämligen i fråga om invaliditetsprövningen på andra grunder i sjukförsäkringen. Där måste invaliditetsgraden vara 100-procentig. När det gäller invaliditeten inom folkpensioneringen, skall arbetsförmågan vara nedsatt med $\frac{2}{3}$. Det gjordes en uttömmande undersökning på den punkten, vilken visade, att om man tillämpade invalidpensioneringen på grundval av sjukförsäkringen, skulle man utestänga

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

ett stort antal människor, som under nuvarande förhållanden ha rätt att uppbära invalidunderstöd. Detta var tvingande för kommittén, och det förslag som framlades innebär, att invalidpensioneringen alltjämt är förknippad med folkpensioneringen och att det mycket betydande arbetet i folkpensioneringen till största delen måste ligga i invaliditetsprövningen. Detta är en synpunkt, som man kanhända icke så noga beaktat, men anordningen är ofrånkomlig.

Det finns också en annan sak, som är tilltalande i det förslag som vi nu skola besluta om, nämligen att inga övergångsbestämmelser skola gälla. Detta innebär i korthet, att varje folkpensionär, som i dag har folkpension, omedelbart får sin pension omräknad och blir överförd i samma belägenhet som de medborgare som beviljas folkpension enligt den nya ordningen. Detta är en ofantlig fördel. Vi ha icke alltid kunnat, när det gällt socialförsäkringen eller annat liknande, gå fram retroaktivt och ge de nya förmånerna även till dem, som tidigare haft vissa lägre förmåner.

Statsrådet var en smula inne på frågan om folkpensioneringens ställning i förhållande till fattigvården. Han uttalade den förhoppningen, att det hädaofter skall bli en verklig boskillnad mellan fattigvård och folkpension. I det uttalandet vill jag av fullaste hjärta instämma. Det kan icke fortgå som hittills, att det skall ges både det ena och det andra, att folkpensionen måste utfyllas med fattigvårdsunderstöd. Det måste bli en uppdelning av de båda formerna för det allmänna omvårdnad. Storleken av den minskning i fattigvårdstungan, som härigenom uppstår, har väl ingen vågat bestämt angiva till beloppet, men det har uttalats en antydning om att man kan räkna det belopp det är fråga om till $\frac{1}{3}$ av de kostnader fattigvården för närvarande har. Vare hur som helst med den saken; det blir helt visst en påtaglig minskning i dessa utgifter. Det som återstår i fråga om fattigvård eller socialhjälp åt folkpensionärer ligger mera på omvårdnadens område, och i det hänseendet vill jag understryka vad jag även föregående vecka var inne på, nämligen skyldigheten för samhället att verkställa den differentiering som är nödvändig för de på vårdanstalter omhändertagna ålderstigna.

Man har, herr talman, i denna kammare oupphörligt hört den frågan upprepas, varför det dröjt så länge med denna reforms genomförande. Socialvårdskommittén har varit utsatt för bitter kritik icke minst från denna kammare. Jag vill då fråga, om icke det var rimligt och skäligt, att socialvårdskommittén fick slutföra sitt arbete ordentligt för att sedan kunna framlägga ett förslag, till vilket vi alla kunde ge vår anslutning.

En detalj har varit uppe här, som jag vill beröra bara med några ord. Det är frågan om bostadsundersökningen och bostadstillägget. Herr Pettersson i Dahl talade om bostadsundersökningens verkställande och antydde, att man, när man gör en sådan enquête, nödvändigtvis blir missförstådd ute i orterna. Han antydde också, att det var litet tveksamt, huruvida undersökningen var genomförd med den omsorg man kunde ha anledning att kräva. Det har utförligt redogjorts inför särskilda utskottets ledamöter, hur denna undersökning kommit till. Den finns också skildrad både i betänkandet och i propositionen. Det framgår, att den gjorts på vedertaget sätt, ett sätt som är betryggande gentemot alla subjektiva inflytanden på resultatet. Det var mycket förvånansvärt att finna, att spännvidden mellan beloppen i lägsta bostadsgrupp och högsta var så stor. Men de siffror, man stödde detta på, hade kommit fram vid en undersökning, och det gäller ju vid en utredning även i en sakkunnigkommitté att hålla sig till de objektiva synpunkterna, vilka måste bli bindande även för dem som önskat något annat. För att finna en möjlighet till korrigerings så snart som möjligt anslöto vi oss några ledamöter av socialvårdskommittén till ett särskilt uttalande, där vi framhöllo nödvändigheten att låta undersökningen

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

om dessa förhållanden upprepas redan efter tre år för att sedermera, när det hela kommer i normala gängor, låta den ske vart femte år i stället för, såsom kommittémajoriteten föreslagit, vart tionde år. Socialministern anslöt sig till reservanternas mening.

De belopp som här behövas för att täcka kostnaderna för denna stora sociala reform kunna — det ha vi fått visshet om — under nuvarande omständigheter ställas till förfogande. Vi få hoppas, att det skall bli möjligt för det svenska samhället att också i fortsättningen bära denna utgift, även om antalet folkpensionärer helt visst kommer att i hög grad ökas.

Det är med personlig tillfredsställelse jag här, herr talman, yrkar bifall till detta förslag till stöd för folkpensionärerna. Den som varit med om att arbeta med detta under årens lopp har gjort det mången gång med tveksamhet i fråga om detaljer, men i varje fall har det nedlagts ofantlig möda och stort arbete på saken. Jag måste också säga — det må tillåtas mig här — att den glädje och tillfredsställelse, som socialvårdskommitténs ordförande måste hysa i denna stund inför det resultat, som här nu står färdigt att klubbas, dela vi som närmast arbetat tillsammans med honom och säkerligen alla här närvarande, som deltaga i denna verkligt nationella samling om ett stöd för våra åldringar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Alfredshem: Herr talman! I anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 220 med förslag till ny folkpensioneringslag ha jag och en annan ledamot av denna kammare väckt en motion, som syftar till att väsentligt höja det avdragsfria beloppet men i stället bibehålla prövningen för alla högre inkomsttagare. Med anledning därav har jag begärt ordet för att något närmare redogöra för de synpunkter vi lagt på denna för vårt folk så betydelsefulla fråga.

Genom den år 1913 antagna lagen om allmän pensionsförsäkring lades grunden till folkpensioneringen i vårt land. Men här som mångenstädes annars gällde den gamla regeln, att man skall lära sig krypa innan man börjar gå. Denna regel återspeglas klart i de blygsamma belopp, som man genom denna försäkring tillmätte de åldriga, i samhällets tjänst utslitna medborgarna. Vad de erhöilo räckte icke till det nödvändigaste för livets uppehälle. Det blev därför även efter denna lags tillkomst fattigvården, som fick träda hjälpande emellan för att hålla den värsta nöden borta från pensionärernas hem. Pensionsbeloppen som utbetalades kallades, och det med rätta, »snuspengar». Något annat voro de icke.

En förändring till det bättre lät länge vänta på sig. Det var närmast socialminister Möller, som kom med den nya given, icke enbart när det gällde folkpensioneringen utan även i fråga om alla de andra sociala reformerna i vårt land. För denna sin gärning har han också från hela det svenska folket rönt tacksamhet.

Den folkpensioneringslag som nu är gällande antogs av 1935 års riksdag och trädde i kraft år 1938. Denna reform medförde betydande förbättringar, men blev ändå icke sådan, att pensionärerna i någon större utsträckning kunde leva på folkpensionen. Ytterligare förbättringar ha under de senare åren tillkommit i form av dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar, som medfört att pensionärerna under krisåren ha haft det bättre, dock långt ifrån en skälig levnadsstandard gentemot andra medborgare.

Socialvårdskommittén, som har haft Konungens uppdrag att arbeta med utformningen av en reformerad folkpensionering, har uppställt som mål, att pensionstagarna skola erhålla en skälig försörjning utan att annat än i undantagsfall behöva anlita fattigvården. Socialvårdskommittén är värd ett all-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

mänt erkännande för denna sin strävan, om den än icke lyckats helt med vad den föresatt sig. Men tillåt mig även vara kritisk. Då måste jag säga, att det hade varit önskvärt, att socialvårdskommittén i sitt betänkande 1945/46 endast framlagt *ett* förslag till folkpensioneringslag. De tre alternativ som nu redovisas i betänkandet ha givit anledning till många diskussioner och politiska spekulationer.

Vid utformningen av föreliggande proposition har Kungl. Maj:t följt socialvårdskommitténs alternativ III.

Vid granskning av det framlagda förslaget finner man, att en inkomstprövning även vid mycket små inkomster är avsedd att bibehållas för alla förtidsinvalider och kroniskt sjuka, för änkor i åldrarna 55—66 år, för alla som söka hustrutillägg samt för alla dem som behöva bostadstillägg. Endast de äldre, som äro bosatta i bostadskostnadsgrupp I, samt de som av ekonomiska skäl icke behöva bostadstillägg, således en mindre del av samtliga pensionsökande, befrias från behovsprövningen. Det har ordats mycket om behovsprövningens slopande, och man har invaggat svenska folket i den tron, att behovsprövningen hädanefter skulle vara helt borta. Vårt svenska folk har också i alla tider reagerat mycket starkt mot behovsprövning, då man ansett det vara att sätta en stämpel på fattiga människor att granska deras ekonomiska förhållanden för att de skola kunna erhålla hjälp från det allmänna. Men det är tydligt, att man endast när det gäller en punkt av de fem lyckats komma bort från behovsprövningen, och det synes mig som om följderna av vad man därmed vunnit icke är vad önskvärt vore, när man tänker på hur det hela utformats.

Starka finansiella skäl torde, som i propositionen anförts, fortfarande tala för begränsning av det klientel som skall ha folkpension utan inkomstprövning. Men vi motionärer ifrågasätta, om icke avgränsningen bör ändras så, att de fattigaste befolkningslagren — och därmed det långt övervägande antalet pensionsökande — i praktiken befrias från behovsprövning, vare sig de äro invalider eller äldre, medan de ökade kostnaderna kompenseras av att de relativt välsituerade ställas utanför.

Nationalekonomiskt är det också av stor betydelse, att invalidernas restarbetskraft på landsbygden och inom industrien liksom även äldre arbetarnas arbetskraft på dyrörterna utnyttjas med minsta möjliga hämmningar. Vi stå i vårt land inför en befolkningsutveckling som är skrämmande. Antalet äldre växer snabbt, medan däremot antalet medborgare i arbetsföra åldrar tenderar att stagnera.

Det måste därför vara av synnerligen stort samhällsintresse att icke uppdraga snäva inkomstgränser, som utesluta pensionärerna från rätt till bostadstillägg, därest de utföra inkomstbringande arbete. Hur önskvärt det än kan vara att all behovsprövning bortfaller, måste en sådan tanke för närvarande vara en önskedröm, som efter närmare skärskådande ter sig som verklighetsfrämmande och mera liknar ett slag i luften.

I propositionen uttalas, att ålderspensionerna bära i princip anses ha intjänts av pensionärerna under deras arbetsföra period. Vi instämna häri, men man kan också ställa frågan, om icke ett intjänande lika väl kan åberopas av en i förtid utsliten eller sjuk medborgare, som ställt sina krafter till förfogande i likhet med den som fått vara frisk och lyckats uppnå 67 år, däremot i princip långt ifrån alltid av de välsituerade. Som lagförslaget nu är utformat och tillstyrkt av utskottet skall varje svensk medborgare, oavsett om han åtnjuter pension från annat håll, erhålla folkpension vid fyllda 67 år. Det gäller alltså även välsituerade, som kunna draga försorg om sig själva utan bidrag från staten. Jag föreställer mig att alla befattningshavare i statens och enskild

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

tjänst, som redan ha sin ålderdomsförsörjning tryggad, icke själva göra anspråk på att få komma i åtnjutande av den folkpension som i första hand måste vara tillkommen för att bereda alla dem trygghet på ålderdomen som haft anställning i det fria näringslivet under sin arbetsföra period och icke av sina arbetsgivare blivit garanterade sådan trygghet.

Det är klart att befattningshavarna i statens tjänst med rätta kunna säga, att vad staten betalar i deras pensioner utgör en outbetald lön som de under den arbetsföra perioden avstått för att få trygghet när pensionsåldern inträder. Det är väl också troligt att en uppgörelse med deras organisationer kan träffas som reglerar detta förhållande. Men så torde icke fallet bli med befattningshavarna inom vårt vitt utbredda fria näringsliv, och i vart fall är man icke övertygad om att de kunna komma att få lönekompensation i form av högre löner för avstadda pensionsförmåner. Men det må vara hur det vill med den saken. Ingen kan väl i alla fall påstå, att medborgare som äga stora förmögenheter med samma rätt kunna göra anspråk på folkpension som de grupper i vårt samhälle vilka under hela sitt liv fått leva under knappa förhållanden.

Sociala reformer äro enligt vår mening tillkomna för att åstadkomma en utjämning bland samhällsgrupperna och icke för att ytterligare privilegiera dem som redan ha allt av detta livs goda.

Det är märkligt att högergruppen är så rädd för behovsprövningen när det gäller folkpension, då man från det hållet i fråga om fria skolmåltider starkt hävdade att behovsprövningen skulle vara kvar. Det borde vara någon logik i det hela. Men det kan ju vara på det sättet, att pensionsbeloppen nu blivit så pass stora, att man har en viss åtrå från alla grupper i samhället att komma i åtnjutande av dem.

Det kan vara riktigt att behovsprövning icke är nödvändig beträffande hela folkpensionsbeloppet. Viss del därav bör alltid utgå som grundbelopp och vara fri från behovsprövning. Men det är ej heller säkert, att den som i dag är välsituerad har den förmånen när han fyller 67 år, och om så icke är, bör han lika väl som andra ha rätt till folkpension. Ävenså kan den, som i dag är i sådan ekonomisk ställning att han tror sig vid 67 år behöva hela folkpensionen, med tiden bli välsituerad och därigenom försörja sig själv utan folkpension. Folkpensioneringen får alltså ses som en försäkringsform, som ger en viss trygghet för försörjning, när ålderdomen inträder, därest inga andra medel stå till förfogande. För denna garanti från statens sida kan var och en gladeligen betala vad som påbjudes för att ekonomisera folkpensioneringen.

I vår motion ha vi framställt yrkande om att det avdragsfria inkomstbeloppet skulle höjas från 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor tillhoppa för två makar till 1 000 kronor respektive 1 500 kronor samt att förtidsinvalider och åldringar skola jämnställas i enlighet med socialvårdskommitténs alternativ I. Härigenom skulle betydande besparingar inom administrationen möjliggöras. Den som söker tilläggspension eller bostadstillägg bör åläggas förete avskrift av senaste självdeklaration eller intyg från taxeringsnämnden om att han icke taxerats för inkomst eller förmögenhet. Större delen av alla pensionssökande befrias genom detta system från inkomstprövning. Det torde knappast vara någon som vid uppnådda 67 års ålder kan komma upp till en inkomst av för ensamstående 1 000 kronor och för makar 1 500 kronor. Inkomstprövningen för dessa bortfaller alltså.

Första särskilda utskottet, som haft att behandla propositionen och motioner som väckts i anledning av densamma, har icke funnit skäl för bifall till vår framställning utan med en kort motivering yrkat avslag på densamma. Det är kanske icke så mycket att säga därom, eftersom flertalet av de olika remiss-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

instanserna förordat alternativ III. Vår motion har heller icke funnit någon större förståelse bland riksdagens ledamöter. Vi ha emellertid icke velat underlåta att begagna tillfället att i samband med behandlingen av denna proposition väcka denna motion, och det har ankommit på mig att här till protokollet anföra vilken tankegång, som legat till grund för motionen.

Socialminister Möllers anförande här i kammaren var mättat av god vilja och känsla för de fattiga. Jag tror, att det är riktigt, som för någon tid sedan skrevs om socialministern, att han är de fattigas vän nr 1. Det bär mig därför emot att replikera mot en del av vad socialministern här uttalat. Hans uttalande att inkomstprövningen bör bortfalla, därför att vårt samhälle behöver arbetskraften, är riktigt. Men uppnår man sådant resultat med att inkomstprövningen slopas bara i ett avseende? Jag tror, att större antalet av pensionärer, invalider och änkor är boende inom dyrortsgrupper där bostadstillägg skola utgå, och vid ansökning av dessa bostadstillägg skall inkomstprövning verkställas.

I propositionen föreslås den avdragsfria inkomsten till 400 kronor för ensamstående och 600 kronor för gifta. Detta innebär, att alla som bo i tätbebyggda samhällen komma fortfarande att få vidkännas behovsprövning. Deras arbetskraft frigöres icke, såsom socialminister Möller tänkt, genom att man borttager behovsprövningen i fråga om själva ålderspensionen. För att ta ett litet exempel hände det för icke så länge sedan, då jag besökte en pensionsnämnd, att en gammal man kom in, där nämnden sammanträdde, och frågade, om han kunde få tala med ombudet. Jag svarade honom, att han kunde framföra vad han önskade. Då frågade han: Hur mycket upptogs min arbetsinkomst till, när jag sökte pension härom året? På den frågan kunde jag icke direkt svara, men pensionsnämndens ordförande svarade: Vi upptogo den till 500 kronor. Då sade mannen: Nu har jag arbetat för i det närmaste 500 kronor och nu kommer jag inte att göra något mer, för de ska' i varje fall inte få nedpruta min pension på grund av att jag skulle kunna åstadkomma mer arbete. Med det gick den gamle mannen. Fast han hade krafter och hälsa att utföra produktivt arbete, önskade han icke göra detta på grund av att han i så fall skulle få minskad pension. Även om något sådant icke kommer att inträffa efter den nya lagens ikraftträdande bland dem som få ålderspension, blir det dock likartat för dem som komma att söka bostadstillägg, och jag tror, som jag redan sagt, att flertalet pensionärer komma att få söka detta tillägg.

Vad sedan beträffar invaliderna så anser man, att för den gruppen är inkomstprövningen fullständigt på sin plats. När socialministern yttrade sig därom ställde han följande fråga: Hur skall man pröva invaliditeten? Den frågan var icke ställd till mig, och jag är heller icke mannen att besvara den. Det ankommer på personer som ha annan utbildning än jag. Men jag tycker, att socialministern gjorde orätt när han i sitt anförande gav våra läkare ett mycket dåligt betyg. Jag har från min praktiska erfarenhet den uppfattningen att läkarna mycket noggrant pröva invaliditeten när det gäller förtidspensionärer. I många fall finner pensionsstyrelsen det vara lämpligt att för ytterligare undersökning remittera en pensionsökande, som söker invalidpension, till ett lasarett. Denna noggranna prövning sker i de fall, då pensionsstyrelsens sakkunskap är tveksam om läkarens invaliditetsintyg är fullt till fyllest. Det blir då fråga om vad läkaren på lasarettet säger om den sjuke om denne är invalid eller icke. Sedan verkställs varje år, kanske någon gång först efter två år, en undersökning, huruvida sjuklighetstillståndet för den som fått invalidpension är sådant att pensionen i fortsättningen bör utgå. Visserligen kan man kanske säga, att den som har arbetsinkomst icke är invalid, men så länge invalidpension enligt pensionslagens bestämmelser utgår vid förlust

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

av $\frac{2}{3}$ av arbetsförmågan, äger han ju i varje fall rätt att använda $\frac{1}{3}$ av arbetskraften. Därigenom kan han vid sidan av den pension han erhåller få en om än blygsam försörjning för sig själv och eventuellt sin familj. Om man uppskattar en fullt arbetsför mans inkomst till 3 000 kronor, vilket jag tror icke är i överkant, även om man räknar med rena landsbygden, bör väl vad vi yrkat, nämligen att 1 000 kronor skulle vara avdragsfri inkomst för pension, vara riktigt. Socialminister Möller har under gårdagens debatt i första kammaren talat om att han icke vore främmande för att diskutera en höjning av den avdragsfria inkomsten för invaliderna. Jag skulle vilja göra den framställningen till socialministern, att han har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, såsom han utfäste sig i fråga om index eller dyrtidstillägg på pensionerna. Det vore önskvärt om den avdragsfria inkomsten efter ytterligare prövning av socialministern kunde höjas, om icke till det belopp vi motionärer sikta till så i varje fall med något belopp. Det skulle leda till att de pensionärer och invalider som söka bostadstillägg eller de som söka änkepensioner eller hustrutillägg skulle komma att utföra mera praktiskt arbete än vad som nu blir fallet.

Beslutet angående folkpensioneringslagen är ju redan fattat i första kammaren, och det finns därför ingen anledning för mig att yrka bifall till vår motion. Jag har, herr talman, med vad jag sagt endast velat deklarerat skälen för vår önskan, att riksdagen skulle höja avdragsfria inkomsten för pensionsstagare och invalider i föreliggande lagförslag. Jag har intet särskilt yrkande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Det förslag till folkpensioneringslag, som vi i dag behandla, är med hänsyn till befolkningsutvecklingen här i landet, det tilltagande antalet åldringar och det stagnerande antalet arbetsföra enligt min mening ett djärvt förslag. I och med denna åldersförskjutning kommer det att bli en allt större och kraftigare belastning av de arbetsföra åldrarna. De få avstå mera till de gamla och till de icke arbetsdugliga. Men trots den kostnadsökning för det allmänna och trots de ansträngningar, som det kommer att medföra för de arbetsföra människorna att hålla denna reform vid makt, är man på alla håll överens om att reformen bör genomföras. Man vill så långt möjligt skapa en trygghet för de icke arbetsföra och dem som nått 67 års ålder. Det framgår ju också av utskottets utlåtande, att det råder enighet om de stora huvudlinjerna i det reformförslag som här framlagts, och det betraktar jag såsom varande av särskilt stor betydelse. Visserligen förekomma reservationer i fråga om vissa avsnitt av förslaget — det skola vi ingalunda fördölja — men jag anser dock att det första är det väsentliga. För mig, som inom socialvårdskommittén deltagit i utredningsarbetet och där hävdat den uppfattningen, att man skulle försöka åstadkomma icke en reviderad understödsform utan en verklig pensionering för alla, är det ju en alldeles särskilt stor tillfredsställelse, att socialministern till sist har stannat just för alternativ III, vilket innebär ålderspensionering utan behovsprövning för var och en som fyllt 67 år.

Därigenom har enligt min mening — och jag vet att den delas av högerns riksdagsgrupp — en grund lagts, på vilken sedan medborgarna själva efter förmåga kunna genom egna åtgärder och genom eget sparande förbättra sin åldersförsörjning. Den hittillsvarande ordningen för folkpensioneringen medför faktiskt att den omtänksamme och sparsamme blir missgynnad. Vidare

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

förleder den människorna — det vill jag särskilt framhålla — till att lämna ofullständiga och felaktiga upplysningar om sina inkomstförhållanden. Och vad värre är, herr talman, det sker oftast med de kommunala förtroendemännens tysta gillande. Jag tror inte att sådana förhållanden i längden kunna anses på något sätt försvarbara, utan vi behöva komma fram till en bättre ordning. Det är också, såsom framhållits i andra sammanhang, med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och de stora kostnader som folkpensioneringen medför, nödvändigt att pensionärerna stimuleras till att efter förmåga och egna krafter deltaga i produktivt arbete. Detta är vad jag skulle vilja säga såsom motivering för att jag här i dag känner en sådan glädje över att detta förslag föreligger.

Jag begärde ordet, herr talman, redan vid debattens början, därför att jag trodde att efter ett par timmars debatt det skulle erfordras svar från utskottets sida på framställda frågor eller bemötande av gjorda invändningar. Men efter statsrådet Möllers tal i början av debatten och efter att ha hört anföranden som hållits här har jag inte så stor anledning att ingå på någon polemik. Jag skall endast något uppehålla mig vid herr Ekdahls yttrande. Det har ju delvis redan tidigare blivit tillrättalagt genom ett replikskifte mellan honom och fru Nordgren. Även jag uppfattade nog herr Ekdahl på det sättet, att han förmenade att vi inom socialvårdskommittén faktiskt godtagit att människorna på landsbygden skulle bo sämre än i städer och tätorter. Han har ju senare förklarat att hans yttrande inte borde uppfattas så. Jag vill mycket bestämt understryka att sådana synpunkter varit oss alldeles främmande. Den bostadsundersökning som gjordes av socialvårdskommittén var såvitt jag kunde förstå ganska grundlig, och när man gick igenom de inkomna svaren, kom man till den uppfattningen att de kommunala förtroendemännen nog gjort sitt bästa för att i största möjliga mån lämna korrekta faktiska uppgifter. Resultatet blev emellertid att det ännu så länge ute på landsbygden finns ett stort antal bostäder med jämförelsevis billig hyra. Det visade sig även att mycket stora grupper hade egna bostäder, där de bodde under relativt goda förhållanden. Det är ett rent sakligt konstaterande som vi här ha gjort. Dessutom måste man ju tänka på kostnaderna ur det allmännas synpunkt. Jag vill emellertid icke därmed säga att den gruppering som skett med hänsyn till hyreskostnaderna kan anses till alla delar tillfredsställande, och jag tror inte att den kan bli bestående för framtiden. Jag tillät mig framhålla under utredningen att det sker en utjämning i bostadskostnaderna mellan land och stad, som går ganska hastigt. Den tillgår inte på det sättet att det är hyrorna i städerna som bli billigare än på landsbygden, utan det är tvärtom landsbygdens hyror som närma sig städernas i och med att byggnadskostnaderna på landsbygden snart äro lika höga som i städerna. Jag gjorde tillsammans med min kommittékamrat herr Hagård ett särskilt uttalande till socialvårdskommitténs betänkande, där denna utveckling påvisades och där det framhölls att frågan nog tämligen snart måste tagas upp till ny prövning. Jag har framfört detta också i utskottet, och synpunkterna ha kommit till uttryck i den reservation, som jag jämte mina partikamrater avgivit till utskottets utlåtande. Vi framhålla där att vi blott kunna betrakta de nu föreslagna differenserna i bostadskostnaderna såsom ett i nuvarande läge ofrånkomligt men samtidigt starkt tidsbetonat förhållande, varför vi kunnat godtaga dem såsom en nu nödvändig men blott kortvarig övergångsform. Detta är min uppfattning, även om jag i dagens situation anser mig böra godtaga utskottsförslaget. Jag tror att vi inom ganska få år måste ompröva hela detta problem, inte såsom utskottet tänker sig i form av uppflyttning av vissa ortsgrupper utan genom att taga upp hela frågekomplexet beträffande bostäderna.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Jag skulle även vilja, när jag nu har ordet, göra en kommentar till ett yttrande av statsrådet Möller, som kanske fälldes mera i förbigående. Han berörde frågan om kommunernas möjlighet att ge hyresbidrag och uttalade i det sammanhanget den förhoppningen att kommunerna skulle vara ganska generösa och på det sättet bespara många åldringar den tunga vägen till fattigvården. Det kanske var mest mot det sätt varpå uttalandet gjordes som jag reagerade. Jag har vid tidigare tillfällen från statsrådets sida hört liknande uttalanden, som enligt min uppfattning förringa fattigvårdens betydelse och gärna sätta en viss mindervärdighetsstämpel på den. Vi, som ha sysslat med dessa sociala vårdproblem och kunnat följa dem på skilda områden, ha nog ganska allmänt den uppfattningen att vi inte kunna i svensk socialvård avvara en hjälpform, den må nu heta fattigvård eller inte, som är likartad med vad som hittills kallats för fattigvård. Måste vi ha en sådan hjälpform anser jag inte att vi skola nedsätta den och därigenom göra det svårare för dem som måste anlita den. Jag skulle tro att utvecklingen kommer att gå i den riktningen att kommunerna måste ordna med ålderdomshem av en typ som nära ansluter sig till befintliga sjukhem för kroniskt sjuka. Med den brist på hjälp i hemmen och den minskning i vårdmöjligheterna för åldringar och sjuka, som vi måste räkna med där, få vi nog litet var tänka oss att vi kunna få sluta vårt liv på ett sådant ålderdomshem eller sjukhem. Det finns inte någon anledning att sätta en av kommunerna bedriven hjälpform i en sämre klass än andra sociala åtgärder.

Jag kan förstå socialminister Möllers glädje över att ha fått framlägga detta förslag och hans tillfredsställelse med det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta. Jag vill säga att även vi som deltagit i utredningsarbetet och offrat rätt mycket tid på det känna stor tillfredsställelse. Liksom föregående talare vill jag sluta med att understryka att den man som lagt ned ett mångårigt hängivet, uppoffrande och oegennyttigt arbete i denna fråga, nämligen landshövding Bernhard Eriksson, bör alldeles särskilt ihågkommas i dag.

Herr Senander: Herr talman! Det är med spänt intresse som landets åldringar och invalider avvakta riksdagens beslut i denna betydelsefulla fråga. Intresset koncentrerar sig främst kring spörsmålet huruvida riksdagen skall tillmötesgå de önskemål som folkpensionärernas organisationer framfört och som beröra mycket väsentliga ting i samband med pensionsreformen. Folkpensionärerna ha hela tiden sedan förslaget framlades för riksdagen hoppats på att riksdagen skulle visa sig något generösare än regeringen och socialvårdskommittén vid behandlingen av deras livsfråga. Det har nämligen visat sig att stora grupper av folkpensionärerna inte dela den översvallande entusiasm för förslaget som på vissa håll kommit till uttryck. Man må säga vad man vill om detta faktum, men ingen kan gärna påstå att det inte finns godtagbara skäl för dessa folkpensionärers hållning till förslaget. Folkpensionärerna ha nämligen tidigare haft så bedrövliga existensvillkor och varit utsatta för så många besvikelser och förödmjukelser att det måste betraktas såsom helt förklarligt att de inte kunna ha uteslutande lovord till övers för det föreliggande förslaget.

Jag vill erinra om att statsmakterna i det förgångna visat en anmärkningsvärd kallsinnighet mot åldringarna och invaliderna. Från de borgerligas sida var denna hållning på sin tid så påtaglig, att de inte drogo sig för att framkalla en regeringskris på frågan om en synnerligen blygsam förbättring av folkpensionerna. Det kan vara värt att erinra om detta i dag, då de borgerliga visa en reformvilja av ansenliga mått och till och med kräva avsevärda förbättringar av regeringens förslag till ny folkpensionslag. Jag vill livligt hop-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

pas att denna reformiver inte visar sig vara en dagslända, vars behagliga surr upphör, när valet är undanstökat.

Men även majoritetspartiet måste ta sin andel i ansvaret för att folkpensionärerna inte utan vidare kunna acceptera förslaget. Trots att de blygsamma pensioner som fastställdes år 1937 undergingo en ständig köpkraftsminskning och trots att upprepade löften gavs om återställande av pensionernas köpkraft, tog regeringen under lång tid inte något initiativ i frågan. Först sedan kriget pågått i nära två år och levnadskostnadsstegringen utgjorde 27 enheter, fingo folkpensionärerna dyrtidstillägg men då blott med $16\frac{2}{3}$ procent. Dessförinnan hade riksdagen hunnit med att avvisa en kommunistisk motion år 1940 om dyrtidstillägg på folkpensionerna, ett avvisande som skedde med hänvisning till att en utredning pågick. Det behövdes alltså en årslång utredning för att komma fram till det ganska självklara resultatet att folkpensionärerna voro i behov av dyrtidstillägg på sina pensioner. Jag vill också erinra om att dyrtidstilläggen på folkpensionerna inte heller i fortsättningen gävo full kompensation för den förlorade köpkraften, allt i överensstämmelse med ett uppseendeväckande uttalande vid krigsutbrottet från regeringshåll, att även folkpensionärerna måste bära sin andel i dyrtidsbördan. Slutligen bör det erinras om att frågan om den utlovade definitiva folkpensionsreformen låg begravd i socialvårdskommittén i åtskilliga år, och det behövdes en särskild opinionsyttring från riksdagens sida för att få fram ett förslag till lösning av frågan.

Denna hårdhänta behandling av folkpensionärerna har självfallet ackumulerat ett missnöje, som nu inte kan dämpas genom det tämligen genomgripande förslag som här framlagts. Efter alla de besvikelser och förödmjukelser som folkpensionärerna varit utsatta för under årens lopp är det förklarligt, om de vänta sig mera av ett definitivt förslag till ny folkpensionslag, än vad som innefattas i det förslag som vi nu behandla. Detta så mycket mer som statsmakterna egentligen bara haft ett enda skäl att anföra mot en lösning av folkpensionsfrågan, nämligen att krigstidens påfrestningar inte tillät den ytterligare belastning av statsfinanserna som detta skulle medföra. Folkpensionärerna ha för sin del aldrig kunnat förstå detta skäl för statsmakternas hållning. Det måste ju också betecknas såsom minst sagt märkligt att statsfinansiella skäl få spela en avgörande roll, då det gäller att bedöma hjälpbehovet hos en befolkningsgrupp, som just under kristider är i största behov av hjälp och stöd. Men folkpensionärerna ha funnit sig i situationen i förhoppning att deras intressefrågor skulle bedömas litet mera generöst, när krigsförhållandena en gång upphörde.

Jag har inledningsvis velat framföra dessa synpunkter för att därmed påvisa att det är fullt begripligt att stora grupper av folkpensionärerna inte kunna känna sig helt tillfredsställda med det nu framlagda förslaget.

För den kommunistiska gruppens del vill jag framhålla att vi betrakta förslaget såsom varande av tämligen genomgripande natur. Vi finna det vara av särskilt värde att behovsprövningen kommer att upphöra beträffande ålderspensionerna. Betydande grupper — jag syftar då främst på folkpensionärerna på landsbygden och i vissa av de mindre tätorterna, vilka tidigare, för att använda socialminister Möllers eget uttryck, fått vandra den tunga vägen till fattigvården för att ofta under förödmjukande former kämpa sig till ett dåligt understöd — komma nu i ett bättre läge. För andra inte mindre betydande grupper kvarstår emellertid behovsprövningen, vilket är en avgjord svaghet i förslaget. Jag syftar i första hand på invaliderna, som alltjämt måste underkasta sig behovsprövning. Dessa utgöra omkring en tredjedel av samtliga

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

nuvarande tilläggs pensionärer. Då målet för socialpolitiken måste vara — jag tror man kan säga att det officiellt erkänts — att i allmänhet komma bort från behovsprövningen, måste det anses vara en brist i förslaget att den stora invalidgruppen bibehålls vid behovsprövningen.

Förslaget lider emellertid även i andra hänseenden av brister, som göra att den kommunistiska gruppen inte utan vidare kan godtaga det, trots att vi vitsorda förslaget såsom ett avsevärt framsteg. Den kommunistiska gruppen har alltsedan den första gången framträdde i riksdagen starkt intresserat sig för frågan om en tryggad ålderdomsförsörjning utan fattigvårdskaraktär. Vi ha framlagt upprepade förslag i frågan vid praktiskt taget varje riksdag. Inte heller nu ha vi kunnat underlåta att i en motion framföra yrkanden om vissa ändringar och tillägg i syfte att göra förslaget mera acceptabelt såsom grundval för utbyggandet av en tillfredsställande ålderdoms- och invalidpensionering. Till de krav vi framfört i vår motion har utskottet intagit en överlag negativ inställning. Utskottet har ibland kostat på sig vad man brukar beteckna som »väl villig skrivning», och något bryskt avvisande i sak förekommer inte. Men den negativa inställningen motiveras med den gamla jag måste säga banala frasen: statsfinansiella skäl. Jag skall inte taga upp någon polemik med utskottet på denna punkt. Inte heller skall jag i detta sammanhang polemisera mot statsrådet Möllers uttalande. Jag kommer till detta senare i mitt anförande. Men jag kan inte underlåta att citera det svar socialminister Möller på sin tid gav herr Andersson i Rasjön, då denne motsatte sig en förbättring av folkpensionerna på samma grunder som utskottet nu anför och som också statsrådet Möller i dag åberopade, nämligen statsfinansiella skäl. Vid detta tillfälle yttrade statsrådet Möller: »Vem försörjer de gamla nu? Det finns väl någon som gör det? Den försörjning de gamla ha, den tages väl ur vår samlade nationalinkomst. Betyder en ökning av det allmännas kostnader inom en något så när rimlig gräns något annat än en överflyttning av utgifterna från vissa medborgare till andra? Det måste väl vara så, eftersom de gamla faktiskt leva och försörjas genom folkpensioneringen eller genom fattigvården eller genom anhöriga och släktingar eller genom en kombination av dessa olika möjligheter.» Det finns inga skäl att anföras mot giltigheten av dessa socialministerns uttalanden även i dagens situation. Vi kommunister ha alltid hävdad en liknande tankegång, som kom till uttryck i statsrådet Möllers uttalande vid denna tidpunkt. Vad det hela även nu rör sig om är en överflyttning av de utgifter för de gamlas försörjning, som nu ofta vila på enskilda eller på kommunerna eller på staten, som i sin tur har att taga ut pengarna skattevägen av de bättre ställda i samhället. De statsfinansiella synpunkter, som man alltid åberopar sig på, speciellt som stöd för avvisandet av krav från eftersatta folkgrupper i samhället, äro icke hållbara.

I vår motion ha vi för det första yrkat att pensionsåldern skall sänkas till 65 år. Det är väl uppenbart för envar, att de som framför allt äro i behov av en folkpension äro arbetarna och med dem jämställda grupper. I regel handlar det om människor, vilkas arbetskraft allt snabbare förlites i en mekaniserad och jäktande samhällsordnings tjänst. En arbetare i en starkt rationaliserad och mekaniserad industri får sin arbetskraft så snabbt förbrukad, att han långt före 67 år borde pensioneras. Många industriarbetare uppleva inte ens 67-årsåldern. En tidigare pensionering än som här är föreslagen är därför så av behovet påkallad, att statsfinansiella skäl inte borde få spela den avgörande rollen när det gäller bedömandet av frågan om pensionsåldern.

Till detta kommer såsom statsrådet Möller också antydde, att i flertalet länder med folkpensionering pensionsåldern är lägre än i vårt land. I Danmark är den 60 år, i England 65 år för män och 60 år för kvinnor o. s. v.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Statsrådet Möller, som även var inne på denna fråga, påstod — ja, han påstod kanske inte direkt men han trodde — att man i Danmark hade infört denna låga pensionsålder av arbetsmarknadsskäl, d. v. s. att man ville från arbetsmarknaden bortföra dem som voro över 60 år. Jag har enligt upplysningar jag inhämtat i Danmark fått fastslaget, att det var uteslutande humanitära och sociala skäl, som lågo till grund för fastställandet av denna lägre pensionsålder i Danmark, då den på sin tid genomfördes. Vi ha emellertid nöjt oss med att föreslå en sänkning av pensionsåldern till 65 år, ehuruval vi finna det vara inkonsekvent, att staten för sina egna anställda, som inte sällan ha betydligt lindrigare sysselsättning än exempelvis industriarbetarna, har fastställt 63 år som pensionsålder, men när det gäller folkpensionärerna, för vilka ett uppenbart behov av tidigare pensionering föreligger, icke anser sig kunna gå lägre än till 67 år. Det påpekande som gjorts, nämligen att medellivslängden i Sverige är högre än i andra länder, kan i och för sig vara riktigt. Men det kan ändock inte motivera den skillnad på 7 år, som förefinnes mellan folkpensionsåldern i Danmark och Sverige. Vi komma alltså att vidhålla vårt förslag om en sänkning av pensionsåldern till 65 år.

Beträffande de blinda, vilka inte alls blivit omnämnda i den föregående debatten, ha vi ställt en del yrkanden i vår motion. Enligt vår uppfattning äro dessa olyckliga människor något snävt behandlade i förslaget i vissa avseenden. Beträffande vårt första yrkande angående de blinda, nämligen att blindhetsdefinitionen skulle omfatta även blinda som endast ha ledsyn, tänker jag emellertid inte vidhålla motionens yrkande. Under frågans behandling i utskottet har nämligen av experter lämnats upplysning om att en sådan gränsdragning som vi föreslagit inte är möjlig. Då utskottet dessutom framhåller, att blindhetsdefinitionen bör tolkas på sådant sätt, att i tveksamma fall blindhet skall anses föreligga, så vill jag nöja mig med att uttala den förväntan, att detta uttalande leder till att flertalet av de blinda komma in under invaliditetsbegreppet.

Däremot kan jag inte avstå från att vidhålla yrkandena i motionen om att blindtillägg skall utgå även till dem som blivit blinda efter fyllda 60 år och att blindtilläggen icke skola räknas som sådan inkomst, som föranleder avdrag på behovsprövd pension. Jag har inte kunnat upptäcka ett enda sakskäl, som talar för att avstänga dem som blivit blinda efter fyllda 60 år från rätten till blindtillägg. Vid de efterforskningar jag gjort beträffande upphovet till denna undantagsbestämmelse har jag funnit, att denna begränsning på sin tid tillkom uteslutande på grund av statsfinansiella skäl. De blindas organisationer krävde redan vid denna tidpunkt, att gränsen skulle slopas eller i vart fall höjas till 67 år. För min del tycker jag att de människor, som bli blinda efter fyllda 60 år, kunna betraktas som nära nog olyckligare än de som varit blinda från födseln och därför inte borde behöva vidkännas en restriktion av det slag, som det här är fråga om.

Utskottet har i sin iver att inte i något fall höja regeringens bud tillgripit en motivering för sin ståndpunkt, som jag finner vara beklämmande. Utskottet uttalar först, att den utökning av rätten till blindtillägg, som vi föreslå, skulle medföra, att ytterligare 2 000 blinda skulle få blindtillägg. Detta anföres i tydlig avsikt att ge stöd för utskottets avvisande inställning. För min del tycker jag att det tvärtom borde vara ett stöd för en motsatt inställning, att så många blinda som 2 000 äro berövade blindtillägg. Utskottet säger också att kravet icke är obefogat. Så mycket märkligare är det därför, att utskottet förklarar, att övervägande skäl tala för att ingen ändring bör företagas. Vilka dessa övervägande skäl äro begriper inte jag, för så vitt det inte är de vanliga statsfinansiella skälen, vilka jag tycker det är nära nog en ut-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

maning att återopa speciellt när det gäller så olyckliga människor som det här är fråga om. På dylika grunder komma alltså 2 000 blinda att även i fortsättningen bli utestängda från rätten till blindtillägg. Jag ifrågasätter om det med hänsyn till de förhållanden jag förut relaterade kan vara riksdagens mening att avslå vårt förslag i denna punkt.

Det andra i vår motion framförda kravet beträffande de blinda, nämligen att blindtillägget icke skall räknas som sådan inkomst, som föranleder reducering av andra pensionsförmåner, har också avvisats av utskottet. Utskottet anför endast, att kostnaderna för ett bifall skulle belöpa sig till omkring 500 000 kronor. Jag anser mig även härvidlag kunna fälla samma omdöme som jag gjorde nyligen. Detta att man genom åtgärden i fråga berövar de blinda ett sammanlagt belopp av 500 000 kronor om året av en ersättning, som är en ren lytesersättning, avsedd att vara ett slags uppmuntran i de blindas olyckliga tillvaro, tycker jag tvärtom borde tala för ett bifall till det förslag vi framfört i vår motion.

Vi ha vidare i vår motion krävt, att behovsprövningen för invaliderna slopas. Socialvårdskommittén och socialministern liksom nu utskottet ha ansett, att behovsprövningen bör bestå beträffande invalidpension och sjukbidrag. Skälen för denna ståndpunkt verka inte övertygande och bottna säkert i verkligheten i de vanliga statsfinansiella betänkligheterna. Om man såsom huvudsakligt skäl för slopandet av behovsprövningen av ålderspensionerna har anfört, att det är ett synnerligen viktigt samhällsintresse att man har den möjlighet som därigenom beredes att utnyttja den kvarstående arbetskraften hos åldringarna, så måste detta skäl också kunna gälla för invaliderna, som ofta äro partiellt arbetsföra. En tuberkulosinvalid kan givetvis utföra lättare arbete. Det måste anses i hög grad oriktigt, att han under sådana förhållanden skall lida minskning i sin pension. I övrigt bör det framhållas i detta sammanhang, att invaliditet, framför allt för människor i arbetsför ålder, är en så fruktansvärd olycka, att de bara av det skälet borde befrias från behovsprövningen. Den överväldigande massan av invalider skulle inte befinna sig i någon gynnsam belägenhet även om de finge sin fulla pension utan behovsprövning. De kunna omöjligen genom eget arbete — det stora flertalet åtminstone — skaffa sig en sådan inkomst, att den tillsammans med pensionen skulle medge annat än en mycket knapp försörjning, vilket också de siffror, som statsrådet Möller anförde i dag, visade. Man kan också ställa frågan: varför skall behovsprövning ske för invaliderna, då friska människor enligt förslaget skulle gå fria från all behovsprövning? Statsrådet Möller har i dag svarat på denna fråga, och han har därvid, såsom herr Andersson i Alfredshem framhöll, ställt motfrågan: hur skall man överhuvud taget kunna genomföra en invaliditetsprövning, om man inte bibehåller inkomstprövningen? Han gjorde därtill det häpnadsväckande uttalandet, att det knappast finns någonting som är lättare än att skaffa sig ett intyg av läkare om invaliditet. Jag begriper inte hur statsrådet Möller kan göra ett sådant uttalande, som å ena sidan är i hög grad kränkande för läkarkåren här i landet och å andra sidan är i högsta grad oriktigt. Ty varje människa, som har någon kontakt med de sjuka här i landet, vet, att det finns intet svårare än att skaffa ett intyg om invaliditet. Det kunna alla som stått på arbetsplatser och rönt erfarenheter om dessa förhållanden omvittna. Invaliditetsprövningen skall naturligtvis som hittills ske genom läkarna, även om det skulle förekomma fall av simulation — något som enligt min mening i högsta grad försvåras av den stränga läkarkontroll, som numera finnes i det avseendet. I övrigt vill jag ställa den frågan till statsrådet Möller, hur han då det gäller att stifta en lag av detta slag kan utgå ifrån undantagsfallen och

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

låta den stora massan av invalider bli lidande, därför att det eventuellt kunnat påvisas ett eller annat fall, där simulation förekommit och där till äventyrs en läkare låtit föra sig bakom ljuset.

Därutöver vill jag tillägga, att man är märkvärdigt mån om att underkasta invaliderna behovsprövning men man har aldrig någonting att säga om att man inom statstjänsten på grundval av läkarintyg ofta förtidspensionerar folk och därtill i vissa fall personer, som inte behövt överanstänga sig under sin dagliga gärning. Då invaliditetspensionärerna utgöra omkring en tredjedel av samtliga tilläggspensionärer och jag inte kan finna, att de skäl som anförts emot vårt förslag kunna uppväga de fördelar ur principiella och administrativa synpunkter, som skulle följa med ett slopande av behovsprövningen för invaliderna, kommer jag att vidhålla det krav, vi i detta fall rest i vår motion.

Beträffande bostadstilläggen ha vi yrkat, att samma bostadstillägg skall utgå i bostadskostnadsgrupp I som de som föreslagits för bostadskostnadsgrupp II. Enligt av socialvårdskommittén angivna siffror skulle vid 1947 års utgång, alltså då folkpensionslagen skulle träda i kraft, pensionärerna i lägsta bostadskostnadsgruppen uppgå till inte mindre än 390 743 eller nära hälften av samtliga folkpensionärer. Hela denna stora grupp av folkpensionärer på landsbygden blir sålunda utestängd från varje möjlighet att erhålla bostadstillägg. Till de tidigare utståndna orättvisorna till följd av en överdriven och delvis omotiverad dyrortsgradering skulle alltså nu även läggas den orättvisan, att landsbygdens äldre och invalider av den trots allt fortfarande knappa ålderspensionen få avstå medel till bostadskostnaden. Vi anse det vara ett rimligt önskemål, att de här avsedda folkpensionärerna beträffande bostadstilläggen jämställas med pensionärerna i bostadskostnadsgrupp II, vilket innebär, att ensamstående pensionär i bostadskostnadsgrupp I erhåller ett bostadstillägg av 150 kronor och två gifta makar sammanlagt 200 kronor. I andra hand ansluta vi oss till yrkandet i herr Ekdahls motion, att bostadskostnadstillägg skall utgå i bostadskostnadsgrupp I till gift pensionsberättigad med 75 kronor per år och till annan pensionsberättigad med 100 kronor per år.

Ett annat yrkande i vår motion är att pensionsavgifterna avskaffas och att finansieringen av folkpensionsreformen i sin helhet sker på statsbeskattningens väg. För ett bibehållande av avgiftssystemet har i huvudsak inte kunnat anföras annat än vad man med en viss mysticism betecknat som psykologiska skäl. Socialvårdskommittén har i detta fall satt de statsfinansiella synpunkterna i andra rummet. Såvitt vi kunna förstå måste detta ha skett i känslan av att det egentligen är likgiltigt ur statsfinansiell synpunkt, huruvida staten tillskjuter hela kostnaden för reformen eller om pensionstagarna bidra med viss del av kostnaderna. Om staten tar ut pengarna genom direkta skatter eller genom en annan form av beskattning, nämligen pensionsavgifterna, kan inte ha någon betydelse. Det måste ur statsfinansiell synpunkt vara tämligen likgiltigt för att inte säga alldeles likgiltigt, om staten får in pengarna på det ena eller andra sättet. För de breda folklagen har emellertid ett avskaffande av pensionsavgifterna en fördelaktig inverkan ur ekonomisk synpunkt. Den direkta statsskatten uttages som bekant enligt en progressiv skala, varför ett slopande av avgifterna skulle minska de ekonomiskt sämst ställda befolkningsgruppernas andel i kostnaderna för pensioneringen, ja, i många fall helt befria dem därifrån. Vi vidhålla även i denna punkt motionens yrkande.

På i stort sett samma grunder ha vi också yrkat att kommunbidragen skola slopas. Folkpensioneringen har ju högtidligen förklarats vara en statlig angelägenhet och bör därför inte belasta kommunerna. Vi ha emellertid gjort ett undantag i detta avscende för de särskilda bostadstilläggen, alldenstund dessa

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

endast kunna tillkomma på grundval av kommunernas egna fria beslut. Mot förslaget om kommunbidragens slopande har av socialvårdskommittén anförts — jag citerar — »att en dylik bidragsskyldighet vore önskvärd för att inom pensionsnämnderna framtvinga en noggrann och effektiv prövning av de omständigheter, som kunna inverka på pensionsförmånernas storlek». Samtidigt som detta uttalande är ett uttryck för den gamla behovsprövnings- och fattigvårdsmentaliteten, anser jag att dess ordalag äro kränkande för våra kommunalmän. De ha inte gjort sig förtjänta — åtminstone i allmänhet — av misstanken att låta sin granskning av olika sociala spörsmål bero på huruvida staten eller vederbörande kommun svarar för finansieringen. Det finns enligt vår mening inga verkliga sakskal som tala för ett bibehållande av kommunbidragen — det enda man kan komma med är naturligtvis de vanliga statsfinansiella skälen. Jag vill dock i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid att även kommunbidragen måste uttagas på beskattningens väg av kommunerna, och därest kommunerna befrias från denna pålaga, betyder ju detta, att kommunerna kunna hålla kommunalskatten lägre under det att statsskatten i gengäld blir något högre.

Den kanske viktigaste frågan i samband med folkpensionsreformens genomförande är spörsmålet om bibehållandet av folkpensionernas framtida köpkraft. De pensionsbelopp, som nu föreslås, kunna med hänsyn till nu gällande penningvärde förefalla vara relativt stora. Men det är inte uteslutet att deras värde redan vid pensionsreformens ikraftträdande kan ha undergått en kraftig sänkning. Därför ha vi i vår motion påyrkat att pensionerna redan från början skola indexregleras. Om inte detta sker kan man riskera en uppreppning av vad som inträffat med de nuvarande pensionerna. De blevo, som jag tidigare framhållit, inte indexreglerade förrän index stigit med 27 enheter.

I detta sammanhang vill jag bestämt vända mig emot de förberedande instansernas argument mot en indexreglering, nämligen att staten under vissa förhållanden kan tänkas icke kunna ge komensation för penningvärdets fall. Det kan inte vara rimligt att upprepa den famösa proklamationen från krigsåren, att även folkpensionärerna böra bära sin andel av krisbördorna. Under kristid måste statsmakterna som jag tidigare framhållit ha skyldighet att särskilt skydda de ekonomiskt svagare befolkningsgrupperna och få följaktligen inte anlägga dylika synpunkter. Nu har herr statsrådet Möller förklarat i denna fråga — och jag måste säga att han gjorde det med en viss demagogisk nyans — att om man inför indexreglerade folkpensioner, så betyder ju det att i händelse av prisfall skulle folkpensionerna undergå en minskning. Jag kan inte förstå, varför de skulle göra det. Vad är det som hindrar, att man skyddar folkpensionerna mot en dylik minskning genom att fastställa, att även om index faller, även om levnadskostnaderna sjunka, så får man inte rubba dessa pensioner, vilka bestämt angivas vara grundpensioner, och till vilka man ofta knyter den reflexionen, att de — åtminstone i många fall — icke medge en ordentlig försörjning.

Jag kan inte heller förstå de principiella invändningarna mot en indexreglering av folkpensionerna, även om den direkt inskrivits i lagen. Varför har man gått med på att indexreglera statstjänarnas löner och pensioner? Dessa äro indexreglerade, och i statstjänarnas avlönings- och pensionsreglementen är direkt inskrivet efter vilka grunder rörligt tillägg skall utgå. Man har inte haft någon invändning att göra mot att statstjänarnas grundlöner och pensioner skyddas vid penningvärdets fall. Men statsrådet Möller vänder sig principiellt emot en indexreglering när det gäller folkpensionerna, och detta gör han under motiveringen, att om priserna skulle sjunka så betyder det, att

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

man även sänker pensionerna. Detta behöver emellertid inte förekomma. Man kan fasthålla vid förklaringen, att här gäller en grundpension som i händelse av ett prisfall lika litet får rubbas som statstjänarnas fasta löner och pensioner.

Vi ha påyrkat i vår motion, att bestämmelser om indexreglering av folkpensionerna införas i lagen om folkpensioneringen. Nu har emellertid utskottet ställt sig avvisande, och det föreligger en reservation av herrar Holmbäck och Ohlin, där man begär utredning i frågan. Jag anser mig kunna frånträda yrkandet i vår motion och i stället hemställa om bifall till herrar Holmbäcks och Ohlins reservation.

Slutligen ha vi påyrkat att tiden för ikraftträdandet fastställes till 1 januari 1947, eventuellt 1 juli 1947. Jag vill nu precisera detta yrkande till att gälla den 1 juli 1947. Jag kan inte föreställa mig annat än att det bör vara möjligt att genom en forcering flytta fram tidpunkten för ikraftträdandet till detta datum.

Jag har ganska länge uppehållit mig vid denna fråga därför att jag ansett det nödvändigt att så utförligt som möjligt motivera det förslag, vi ställt i vår motion. Det har från visst håll anförts — nu senast från herr statsrådet Möller — att vi kommunister föga bekymra oss om kostnaderna för de förslag, vi ställt i denna fråga, och att vi överhuvud taget inte ägna frågan om finansieringen av de förslag, vi ställa, något större intresse. Häremot vill jag bara invända, att vi helt naturligt utgå från vad som är möjligt att åstadkomma i olika hänseenden med hänsyn till samhällets resurser sådana vi bedöma dem. Vi ha också vid upprepade tillfällen år efter år anvisat utvägar för att skapa de nödvändiga ekonomiska resurserna i syfte att kunna trygga en bättre tillvaro för de breda folklagren i vårt land. Jag behöver bara peka på vårt krav om en effektivare förmögenhets- och bolagsbeskattning. Det skulle för övrigt vara märkligt, om vårt land, som sluppit undan kriget, skulle behöva åberopa sig på bristande resurser då det gäller att säkra åldringarnas och invalidernas existens. När England, som befunnit sig i ett krig som fullständigt pumpat ut statsfinanserna, kunnat framlägga ett förslag till pensionsreform, vilket jag skulle tro i verkligheten är väl jämförbart med det svenska förslaget — det är i varje fall inte någon stor skillnad, och om man betraktar konstnaderna per huvud, skulle jag tro, att dessa äro lika stora i England som i Sverige — kan jag inte begripa, varför inte Sverige, som sluppit undan kriget, skulle kunna sträcka sig längre än vad man gjort utan att ständigt, såsom utskottet och andra instanser gjort, åberopa sig på statsfinanserna.

Det förslag, vi ställt i denna fråga, drager inte oöverstigliga kostnader. Enligt statsrådet Möller belöpa de sig till 236 miljoner kronor. Men då har han räknat in pensionsavgifterna och kommunbidragen. Jag anser inte, att man kan räkna på ett sådant sätt, ty även pensionsavgifter och kommunbidrag äro ju beskattningsformer. Det bör väl för statsfinansernas vidkommande vara likgiltigt, om staten tar ut pengarna den vanliga beskattningsvägen eller genom personliga avgifter och kommunbidrag.

Som svar på statsrådet Möllers direkta fråga om vilka sociala reformer vi anse skola stå tillbaka, då vi nu framlägga våra förslag i denna sak, vill jag bara hänvisa till vad finansministern i går framhöll, nämligen att det finns oerhörda skattekällor, som tidigare praktiskt taget varit outnyttjade och som kunna tas i anspråk för dessa ändamål. Är det emellertid så, att man nu vid valen — jag tyckte närmast att statsrådet Möllers tal var ett försök till valtal — ämnar gå ut och förkunna att vi kommunister ställa förslag utan hänsyn till kostnaderna, då skola vi taga upp hela statsbudgeten till granskning och där peka på en mångfald utgifter, som vi bekämpa och som enligt vad folk i allmänhet

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

anser äro överflödiga. Vi kunna mycket väl göra en sådan granskning, och nog skola vi stå oss gott i valkampanjen, därest man skulle lägga upp den på det sättet.

Jag menar, att landet har så stora förpliktelser mot alla dem, som under sin krafts dagar varit med om att skapa landets rikedomar, att man inte får sky några medel för att trygga deras existens, när de på grund av ålder eller sjukdom inte längre kunna utföra sin produktiva gärning.

Herr talman! Jag kommer senare att vid varje punkt i förslaget, där vi ha en avvikande mening, ställa preciserade yrkanden i anslutning till vad jag här anfört.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall bara tillåta mig att ge ett par repliker. Jag sade här i en diskussion — jag erinrar mig inte om det var 1935 eller 1937 — att eftersom de gamla faktiskt fortfarande leva och vi inte anordna några ättestupor åt dem för att bli av med dem, så är det i själva verket bara en fråga om varifrån de skola få sina levnadsomkostnader täckta, om det skall vara genom folkpensioner, genom anhöriga, genom fattigvård eller genom en kombination av dessa olika försörjningskällor. Ja, det finns ingenting att pruta på det yttrandet, men jag kan inte därav dra den slutsatsen — jag medger, att jag nu överdriver kommunisternas förslag — i enlighet med herr Senanders utläggning av detta mitt yttrande att vi lika gärna kunde bevilja pensionärerna 2 000 kronor som 1 000 kronor. Vi hade före 1935 års reform, och de facto även efter, åtminstone för en stor del av pensionärerna, inte för alla, en mycket låg försörjningsstandard. Att samhället kunde överta den huvudsakliga delen av kostnaderna för upprätthållandet av denna mycket låga standard, det ligger i sakens natur. Nu är det frågan om en ingalunda överdriven men dock i jämförelse med det förutvarande tillståndet ingalunda liten förbättring av denna standard, och där måste alla dra en gräns. Jag vågar säga, att om någon av kommunisterna suttit på min plats, så hade han varit tvungen att konstatera, att även han måste dra en gräns. Han kunde inte ha motiverat vilket belopp som helst med att de gamla ju i alla fall bli försörjda. Det är fråga om hur de bli försörjda. Jag vill inte påstå, att de nu komma att bli hundra procentigt försörjda, men de bli något så när anständigt försörjda — låt oss säga till 95 % — med det förslag, som nu ligger på kammarens bord.

Det är naturligtvis inte angenämt att fortsätta diskussionen om läkarintyg, och det vare mig långt fjärran att försöka göra gällande, att mitt yttrande är tillämpligt på alla möjliga läkare i detta land. Men det finns dock sådana läkare, som handla på detta sätt. Jag saknar inte all erfarenhet på detta område. Det har hänt någon gång att en statstjänsteman varit sjuk i fyra år och nio månader. Han vill inte skiljas från sin tjänst. Han vill inte alls avgå med förtidspension, utan han vill ha sin lön, visserligen med sjukavdrag. Han vill i varje fall ha chansen att kunna behålla sin tjänst. Då får han ett läkarintyg, som säger, att han är fullt kapabel att numera inträda i tjänsten. Så kommer han kanske en månad före de fem årens utgång — efter fem års sammanhängande tjänstledighet på grund av sjukdom kan han tvångspensioneras utan vidare — åter i tjänst. Han tjänstgör så mer eller mindre bra under tre månader och skaffar sig sedan ett nytt sjukintyg! Jag har åtskilliga exempel från min tid som statsråd på dessa manipulationer. Nu ha läkarna — tyvärr vill jag säga — i regel en sådan auktoritet då det gäller att bedöma människors kroppsliga eller andliga hälsa, att man i allmänhet inte anser sig kunna göra någonting åt saken. Det är klart, att i mycket tveklaktiga fall begär man, att vederbörande skall anlita en av medicinalstyrelsen utpekad läkare, och inte bara den lä-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

kare han själv väljer. Mina erfarenheter på detta område säga mig emellertid, att mitt yttrande tidigare här i dag icke var överdrivet, om jag begränsar det — vilket naturligtvis bör ske — till vissa läkare. Jag skulle i detta hänseende vilja säga, att tjänsteläkare i regel äro betydligt samvetsgrannare än en del av de privatpraktiserande läkarna. Men invaliditetsintyget kan icke ensamt få avgöra, om en person är invalid eller inte. Jag skall inte upprepa min argumentation från i förmiddags.

Nu säger herr Senander, att det engelska förslaget till folkpensioner ur pensionärernas synpunkt är åtminstone likvärdigt med det svenska. Jag kan säga, att det till och med är något bättre än våra nu föreslagna pensioner i de lägsta bostadsgrupperna. Pensionerna äro dock icke lika förmånliga i England för pensionärerna i de högre bostadsgrupperna. Där är det svenska förslaget som nu behandlas det absolut förmånligaste, som överhuvud taget någon parlamentsförsamling har haft att besluta om. Jag har ju haft anledning att försöka sätta mig in i även den utländska lagstiftningen på detta område.

För att klargöra saken vill jag nämna, att omräknat i svenska pengar blir familjepensionen för engelsmännen ungefär 1 800 kronor om året, men därtill komma inga bostadstillägg, oavsett vilken ort vederbörande bor i. Vad Nya Zeeland beträffar törs jag inte utan vidare säga, hur höga beloppen äro där. I varje fall äro pensionerna där, efter den kurs vi nu ha, lägre än de pensioner i våra högsta bostadsgrupper, vilka nu skola beslutas av den svenska riksdagen.

Jag vill upplysa om att i England, där pensionsåldern är 65 år för män och 60 år för kvinnor, är förutsättningen för att man skall få pension den, att man skall ha dragit sig tillbaka från någonting som i texten kallas »regular employment». Jag kan inte själv säkert säga, om detta skall översättas med fast anställning eller regelbundet arbete; i varje fall måste vederbörande ha dragit sig tillbaka från regelbundet arbete, om han skall få någon pension alls vid den åldern. Såvitt jag förstår — jag vågar inte alldeles bestämt säga, hur det är i det avseendet — innebär detta att man inte får ägna sig åt något egentligt arbete, om man vill uppbära pension. Däremot får man gärna ha kapitalinkomster. Det finns ingen särskild regel enligt vilken den, som har en livstidsränta på låt mig säga 5 000 pund om året och lever på den, blir vägrad pension.

På Nya Zeeland, där pensionsåldern är 60 år, är pensionen för ensam person 84½ pund om året och för äkta makar det dubbla beloppet, vilket sistnämnda är förmånligare än i England. Vederbörande får dock inte ha inkomst av arbete på mer än högst 1 pund i veckan. Man får alltså där, sedan man blivit pensionär, ha en inkomst på 5 pund i veckan. Om man förtjänar 10 shilling eller ½ pund till så dras det hundra procentigt av från pensionen. Skulle alltså en familj, som är berättigad till en inkomst på 5 pund — därav 4 pund i pension — till äventyrs tjäna 4 pund, så blir pensionen avdragen så när som på 1 pund. 3 pund bli alltså avdragna.

Hela konstruktionen är ju så fullständigt annorlunda än hos oss, att det knappast lönar sig att göra några egentliga jämförelser. Dessa hårda avdragsregler verka på mig rätt kuriösa. När vi taga bort inkomstprövningen, motivera vi detta därmed, att vi vilja att folk skall utnyttja sin arbetskraft till det yttersta med hänsyn till nödvändigheten av att det blir en så stor produktion som möjligt för att bland annat finansiera detta projekt. I England får man emellertid inte arbeta något nämnvärt före 70 års ålder, om man vill behålla sina förmåner — efter denna ålder får man börja arbeta igen med bibehållen pension. I Nya Zeeland får man akta sig mycket noga för att förtjäna mer i veckan än kronor 13:75 i svenska mynt, om man inte skall drabbas av hundra procentigt avdrag för det, som skjuter över detta enda pund.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Jag har velat lämna dessa upplysningar därför att vissa siffror, särskilt från Nya Zeeland, kunna te sig mycket förmånligare än siffrorna i det svenska pensionsförslaget. Enligt min mening — och jag har förstått, att hela riksdagen anser det — är det förslag vi byggt upp konstruerat på mycket sundare och riktigare principer än de som tillämpas i Nya Zeeland och England.

Jag skulle kanske säga ett ord om finansieringen. Det är naturligtvis lätt att bravera med, att vi ha stora resurser i vårt land o. s. v. Men det finns ju nu en finansplan omfattande flera år — låt vara, att den, som jag förut sagt, kan komma att i praktiken variera med något hundratal miljoner kronor uppåt eller nedåt. Inom denna finansplan finns det absolut inget utrymme för en ökning av utgifterna med ca 300 miljoner kronor. Det är väl så uppenbart som helst, att det inte finns något utrymme, och därför måste jag göra ett val mellan vad jag vill göra och inte göra. Naturligtvis finns det en möjlighet och det vore — jag har inte fattat det som en kommunistisk ståndpunkt — att avstå från alla skattesänkningar. Då skulle vi kunna finansiera även de kommunistiska tilläggsförslagen till pensionerna. Det skulle intressera mig mycket att höra, om kommunisterna verkligen ha den meningen, att vi skola avstå från skattesänkningar. Omsättningsskattens avskaffande ha de ju i varje fall yrkat på. Men hur skola vi göra med de övriga nu ifrågasatta skattesänkningarna? Så mycket är väl alldeles uppenbart, att vi inte kunna göra allt på en gång. På någon punkt måste vi alltså rubba de cirklar, vi dragit upp.

Herr **Senander** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag kan naturligtvis inte bestrida den tolkning, som herr statsrådet Möller gör av sitt uttalande från 1936, men i detta ligger ju i alla fall det, att man icke då det gäller människor i folkpensionärernas belägenhet kan ta hänsyn uteslutande till statsfinanserna. Statsrådets resonemang innebar, såvitt jag förstår, att då pengarna ändå tas av den samlade nationalinkomsten, så betyder det endast en överflyttning av utgifterna från vissa medborgare till andra, om man höjer folkpensionerna. Den tolkningen måste väl vara riktig. Jag har aldrig förutsatt, att detta uttalande skulle innebära, att man inte alls behöver ta hänsyn till finanserna. Jag tycker emellertid, att vi kommunister hållit oss på samma linje som statsrådet, när vi säga, att då det gäller fattiga människor, får man inte uteslutande åberopa statsfinansiella skäl.

Vad sedan gäller behovsprövningen av invalidpensionerna, så måste jag upprepa, vad jag sade tidigare, att man inte kan stifta en lag enbart med tanke på undantagen. Det måste väl i alla fall vara i undantagsfall som det förekommer att folk simulerar invaliditet och läkarna låta lura sig eller t. o. m. medvetet hjälpa simulanterna. Man kan inte låta den stora massan av dem, som beröras av lagen, bli lidande på att det finns folk som handla oriktigt.

Sedan var det ju tacknämligt att få en undervisning om vad det engelska pensionsförslaget innebär. Den var dock ganska överflödigt ur synpunkten av att jag endast hade sagt, att när England, som befunnit sig i ett långvarigt krig, kan framlägga ett sådant förslag till förbättring av folkpensionerna, som åtminstone ligger i närheten av det svenska, så borde väl Sverige kunna sträcka sig väsentligt mycket längre än man gjort, och i varje fall dithän vi föreslagit i vår motion.

Vidare anförde:

Herr **Ohlin**: Herr talman! Innan jag kommer med några korta reflexioner till spörsmålet om indexregleringen skall jag be att i förbigående få säga, att det spörsmål som behandlas i herr Mannerskantz' reservation — vilken gäller

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

likställighet så långt som möjligt mellan personer med en viss mindre förmögenhet och sådana som ha livränta eller pension, begränsad till deras livstid — förefaller mig vara förtjänt av en omsorgsfull undersökning. Jag har inte kunnat finna att man utan en sådan undersökning kan våga sig på att följa herr Mannerskantz' rekommendation, vars finansiella konsekvenser äro svåröverskådliga. Men spørsmålet förtjänar säkerligen att noggrant behandlas tillsammans med de övriga spørsmål, som här komma att tagas upp under den närmaste tiden.

Vad jag här särskilt skall vidröra är frågan om tryggnad av pensionernas realvärde. Jag är naturligtvis mycket glad åt att socialminister Möller i båda kamrarna har avgivit en ganska högtidlig försäkran om att det är hans bestämda avsikt att se till, att om det blir en prisstegring, så skola pensionärerna givas någon form av kompensation. Men jag vill understryka, att om jag uppfattade hans ord rätt, så förbigick socialministern i sin deklaration det spørsmål, som utskottet i sitt utlåtande har rest, nämligen huruvida kompensation skall ges åt *alla* folkpensionärer, eller om man skall begränsa detta löfte till att gälla endast de pensionstagare, som för sin försörjning äro väsentligen beroende av folkpensionen. Jag måste säga att utskottets förklaring på denna punkt innehåller en mycket snäv begränsning. Ty det är oerhört många pensionstagare som visserligen tillhöra de mindre bemedlade, men som i alla fall ha någon liten inkomst vid sidan om folkpensionen. Om dessa pensionstagare läsa föreliggande utskottsutlåtande finna de, att för deras del vill utskottet icke ställa i utsikt att pensionernas realvärde skall tryggas. Det hade varit mycket önskvärt att socialministern hade tagit ställning till denna viktiga fråga. Enligt min mening är det nämligen icke motiverat att intaga någon annan ståndpunkt än den, att *samtliga* pensionstagare böra ha trygghet för att realvärdet av pensionen blir det värde, som man vid beslutets fattande avser. I så fall blir den naturliga konsekvensen av ståndpunkten att man försöker tillämpa någon form av indexreglering enligt i förväg bestämda grunder, så att pensionstagarna kunna känna sig trygga för att icke behöva räkna med någon standardsänkning. Det är från den utgångspunkten som herr Holmbäck och jag reserverat oss för motionen att man omedelbart skall utreda frågan om mätande av pensionärernas levnadskostnader och de lämpligaste metoderna att ge dem en sådan trygghet.

Mot detta enkla och man kan tycka nästan självklara resonemang reses det nu två invändningar. Den första är den som bankofullmäktige ha fört fram, och som tycks ha vunnit genklang på många håll inom utskottet. Bankofullmäktige säga, att om man på förhand lovar kompensation för prisstegring åt pensionstagarna, så kan detta komma att försvåra kampen mot inflationen. Observera att denna ståndpunkt innebär, att man i vissa lägen av prisstegring skall säga: »Nej, vi kunna inte ge pensionstagarna några indextillägg, därför att den köpkraft som de då få kan bidra till att stärka inflationstendenserna.» Jag understryker att innebörden av denna ståndpunkt är, att statsmakterna kunna se sig nödsakade att — för att bekämpa inflationen — icke ge folkpensionärerna kompensation.

Jag måste resa den frågan: Är det verkligen motiverat att på detta sätt på just folkpensionärerna lägga en väsentlig del av bördan i kampen mot inflationen? Man får skilja på två fall här. För det första kan det vara så, att den reala nationalinkomsten i landet är i stigande, samtidigt som prisnivån i alla fall stiger. Då är det väl alldeles uppenbart att det vore orimligt att säga till folkpensionärerna: »Ja, visserligen stiger den reala nationalinkomsten och svenska folket kan leva bättre, men prisnivån är i stigande. Vi måste hålla tillbaka köpkraften och ni kunna därför inte få några tillägg. Ni får gå ned med

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

er reala standard.» Jag är alldeles övertygad om att det i kammaren inte finns en enda ledamot, som skulle vilja försvara en sådan ståndpunkt.

Så finns det andra fallet. Antag att vi på grund av avspärrning från utlandet eller andra ogynnsamma förhållanden få en nedgång i den reala nationalinkomsten. I samband med en därav föranledd prisstegring måste ju då någon i Sveriges land inskränka på sin standard, liksom fallet varit under det sista kriget. Frågan är bara mot vilka grupper i samhället man i första hand skall resa detta krav om att draga in litet på sin konsumtionsstandard, därför att nationen för tillfället blivit fattigare. Jag menar, att det är andra och mera välsituerade grupper än folkpensionärerna, som man då bör rikta sig till.

Under de båda världskrig vi upplevt under den senaste mansåldern har den reala nationalinkomsten såvitt man vet gått ned med något sådant som 10—12—14 procent. Såvitt jag kan se är en sådan nedgång av nationalinkomsten icke ett tillräckligt motiv för att man skall resa krav mot folkpensionärerna och säga: »Ni måste gå ned med er standard. Vi ha icke råd att ge er den reala standard som man hoppades att kunna ge er, utan som ett led i kampen mot inflation måste ni avstå från tillägg.»

Såvitt jag kan se är det alldeles övervägande flertalet av pensionstagare och folkpensionärer människor, som leva på så låg levnadsstandard att den gruppen bör komma i främsta ledet bland dem, som icke skola behöva acceptera en sänkning av sin standard. Denna standardsänkning bör i stället drabba de mera välsituerade grupperna.

Jag kan därför inte finna att bankofullmäktiges resonemang ens i detta fall, och ännu mindre i det föregående, kan motivera en negativ ståndpunkt till förslaget om indexreglering. Men jag ber kammarens ledamöter observera en sak, nämligen den att bankofullmäktiges invändning — som jag fattat att många i utskottet fäst stor vikt vid — träffar socialminister Möllers ståndpunkt lika mycket som den träffar min. Ty socialministern förklarade uttryckligen — jag gör fortfarande en reservation för det ovissa beträffande om han har en annan mening än utskottet rörande en del av folkpensionerna — att han skall se till att inte det reala värdet av pensionerna minskas. Det betyder att socialminister Möller också har avhänt sig möjligheten att använda en reduktion av folkpensionärernas standard som vapen i kampen mot inflationen.

Socialminister Möller förde därför ett helt annat resonemang. Han sade, att det kan tänkas att priserna falla, och därför vill han inte vara med om en indexreglering, ty om man inför en sådan reglering, böra pensionsbeloppen i pengar minskas om priserna falla. Detta anser han dock icke böra ske, utan om levnadskostnaderna gå ned, böra folkpensionärerna få fördel av det genom höjd realstandard. Jag delar socialministerns uppfattning på den punkten. Det saknas anledning att överväga någon som helst sänkning av dessa belopp på 1 000 resp. 1 600 kronor. Men socialministern påstår, att om man har indexreglering, så *måste* man inte bara höja när priserna stiga utan också gå ner under dessa 1 000 resp. 1 600 kronor om priserna falla. Detta påstående tycktes han finna så självklart, att han inte ens behövde motivera det. I varje fall hörde jag inte att han anförde någon motivering för det. Jag för min del finner detta påstående ogrundat. Jag ber att få erinra kammarens ledamöter om, att när vi reglerade lönerna sist, fr. o. m. år 1935, fingo statstjänarna bestämda löner och sedan vissa kompositionstillägg. Där fanns inte några bestämmelser om att grundlönen skulle minskas om levnadskostnaderna gingo ner. Det finns ingen anledning varför man inte också i detta läge skulle göra på samma sätt, alltså ha vissa grundpensioner och indextillägg som äro rörliga uppåt — och som naturligtvis också äro rörliga nedåt, men blott så länge

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

man håller sig på en nivå som ligger ovanpå de nu föreslagna grundpensionerna.

Om vi kunde räkna med att levnadskostnaderna skulle sjunka till hälften av vad de nu äro, då är det klart att man inte kan intaga den ståndpunkt som jag nu gör. Men vi kunna inte här röra oss med rena teoretiska spekulationer utan kontakt med verkligheten. Vi veta ju alla att det inte finns någon anledning att räkna med — jag säger befara — sådana prisrevolutioner, sådana deflationskriser, som skulle följa om levnadskostnaderna underginge drastiska sänkningar.

Jag skulle vilja fråga både socialminister Möller och andra här i kammaren vad det är för slags lönepolitik man tänker sig att den svenska fackföreningsrörelsen skall föra, som skulle vara förenlig med stora sänkningar av de svenska levnadskostnaderna? Inte kan man av de senaste årens erfarenheter få något stöd för uppfattningen att det är sannolikt att en sådan lönepolitik kommer att föras att levnadskostnaderna komma att gå avsevärt neråt.

I verkligheten förhåller det sig så, att alla tycks vara överens om att vi ha att räkna med en prisstegring under de närmaste åren. Även om man därefter skulle få något prisfall är det mycket litet sannolikt att prisnivån går ned under den höjd den har i dag. Det är därför mycket litet sannolikt att folkpensionärerna få någon fördel av socialminister Möllers löfte att beloppen icke skola reduceras — vilket jag anser vara ett riktigt och väl motiverat löfte. Det är tyvärr mycket större risker för att levnadskostnaderna skola stiga, så att den frågan blir aktuell om man skall ge en automatiskt verkande kompen-sation eller inte. Skulle det vara så att levnadskostnaderna falla under 1946 års nivå, kan man i alla fall räkna med att detta inte inträffar förrän om några år. Då bör enligt alla våra prognoser den reala nationalinkomsten ligga högre än den gör i dag. Det behöver alltså inte möta något hinder att vidmakthålla de nu fastställda grundbeloppen och tilläggen utan några som helst reduktioner.

Om man alltså är överens om att folkpensionärerna skola behandlas så välvilligt, att de i händelse av prisfall icke skola få vidkännas någon reduktion av beloppen, d. v. s. få en *höjning* av realvärdet, så kan väl detta icke vara något skäl för att man i händelse av en mera sannolik prisstegring skall neka pensionärerna den trygghet, som de gärna önska, för att de åtminstone skola *undgå en sänkning* av sin reala standard. Om man vill ge förbättringar åt dem i ett läge med fallande priser, skulle det väl närmast vara motiverat att säga: »I ett läge med stigande priser kan jag inte lova en förbättring, men jag kan åtminstone lova att det icke skall bli någon försämring.» Det tycker jag vore mera logiskt, och därför finner jag att indextillägg på grundval av nuvarande nominella belopp som fasta grundpensioner är det mest naturliga.

Då säger kanske någon: »Är det inte lika bra om man ger folkpensionärerna en viss trygghet på det sätt som socialministern gjorde genom att deklarerat sin avsikt?» På det vill jag svara, att för pensionstagarna blir det mera trygghet, om de ha garantier för att de skola få sådana kompensationer enligt i förväg antagna bestämmelser. Det blir mindre risk för dröjsmål med behandlingen av denna fråga, om man har bestämda regler, än om man bara rör sig med allmänna uttalanden. Vidare vill jag säga, att compensationen bör gälla för samtliga pensionstagare och inte bara — som utskottet tycks tänka sig — för en del av dem.

Jag vill emellertid inte förneka — jag framhöll det nyss — att jag finner socialministerns försäkran vara mycket värdefull. Ty det finns säkert ingen i denna kammare, och kanske inte i hela Sveriges land, som tvivlar på att socialminister Möller har ett utomordentligt starkt intresse för just folkpensionä-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

terna. Hans goda vilja att ordna det bra för dem äro vi säkert alla övertygade om. Därför är detta hans löfte mycket viktigt. Men låt mig säga en sak: socialministrar äro icke eviga! Det får man också ta hänsyn till, när man bedömer denna fråga, så att man inte konstruerar viktiga sociala reformer alltför mycket med tanke på en viss enskild persons goda vilja.

Jag kommer alltså till den slutsatsen, att det mest tillfredsställande är att följa den reservation som har avgivits av herr Holmbäck och mig själv: att ge samtliga folkpensionstagare trygghet för ett bibehållet realvärde enligt i förväg angivna grunder, vilken fråga bör omedelbart upptagas till utredning.

Till slut skall jag bara tillägga en enda sak beträffande inkomstprövningen för bostadstillägg. Det har förvånat mig, att det många gånger talas som om denna folkpensionsreform innebar att all behovsprövning avskaffas. Särskilt är det många av mina kammarkolleger som representera landsbygden, som understundom för korthetens skull yttra sig som om behovsprövningen vore helt avskaffad. Det är den ju ingalunda, ty vi ha kvar behovsprövningen för bostadstilläggen.

Jag vill deklarerera, att jag anser det angeläget att man för framtiden strävar mot att, så snart det blir förutsättningar därför, avveckla även behovsprövningen för bostadstillägg, så att man kommer fram till ett tillstånd, där behovsprövningen är avskaffad för samtliga ålderspensioner. Jag tror att ett sådant steg kommer att vara ett naturligt fullföljande av en av de grundtankar, som ligga bakom den reform, som riksdagen nu går att acceptera.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Holmbäck och mig själv avgivna reservationen.

Herr talmannen återtog härunder ledningen av förhandlingarna.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag skall tillmötesgå en önskan, som jag är övertygad om är allmän i kammaren, den önskan nämligen att vi snart måtte vara vid slutet av denna numera fullkomligt onödiga debatt. Såvitt jag kan förstå har här redan blivit sagt vad som behöver sägas och vad som kan sägas med något berättigande, men det finns en sak, som ännu inte blivit berörd, och det är den jag ville ägna mig åt under loppet av låt mig säga en minut.

Vi betrakta väl alla denna dag som en mycket stor dag, och vi känna väl alla något av glädje över att pensionsfrågan förts så långt fram att vi kunna säga, att flertalet av pensionärerna hädanefter kan anses ha kommit i åtnjutande av en något så när försörjning. När man tillägger, att riksdagen frånsett vissa detaljer synes stå enig, blir denna dag för vacker för att störas med småkäbbel, som närmast har samband med tillrättaläggandet av den plattform, från vilken man skall gå ut i valrörelsen i höst och nedgöra varandra. Jag skall inte bidra till att här skapa fram en sådan valrörelsestämmning, som är så lätt att få fram. Bilden är enligt min mening för vacker för att störas med sådana inslag. Jag skall därför inskränka mig till att uttala ett tack till socialminister Möller för det arbete, som han år ut och år in har nedlagt för att skapa fram folkpensioner av den storleksordning, att de gamla nödortfigt kunna försörja sig. Vi alla, som följt socialminister Möllers arbete på detta område, ha aldrig upphört att beundra hans intresse och hans hängivenhet för de gamlas sak. Vad som kan sägas från de håll här i kammaren, där man har erinringar att göra i ett eller annat avseende eller vad som kan sägas i avsikt att ställa det egna partiet över den linje, socialminister Möller har följt, allt detta spelar ingen roll inför det stora, som här sker, och för vilket de gamla och utslitna i detta land framför allt ha att tacka Gustav Möller.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Det har gjorts erinringar mot det förslag, som ligger här såsom utskotts-
majoritetens förslag, men jag skall inte beröra någon av dessa erinringar. Jag
skall helt enkelt inskränka mig till att frambära ett tack till socialminister
Möller för det mångåriga, ihärdiga och äntligen fruktbringande arbete han
utfört för de gamla och utslitna här i landet. Den detaljkritik, som från olika
håll har riktats emot förslaget, och den detaljkritik, som väl också under val-
rörelsen i höst kommer att riktas mot det nu fattade beslutet, väger fjäderlätt
och är av intet värde i jämförelse med det stora, som här sker och bakom
vilket framför alla andra står socialminister Gustav Möller.

Med konstaterande av att vi med godkännande av utskottets förslag änt-
ligen kommit dithän att praktiskt taget alla de gamla och i arbetet utslitna i
detta land kunna få en nödortftig försörjning utan att behöva gå den tunga
vägen till fattigvården, och med ett personligt tack till socialminister Möller
för det uppförande arbete, han här utfört, ber jag, herr talman, att få yrka
bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Hedlund* i Östersund, *Holm*, *Forsberg*,
Lundberg, *Jonsson* i Skutskär, *Lundbom*, *Johansson* i Kalmar, *Andersson* i
Munkaljungby, *Andersson* i Surahammar och *Bladh*, fru *Eriksson*, herrar
Lindqvist, *Wallentheim*, *Landgren*, *Paulsen*, *Mårtensson*, *Andersson* i Hyssna,
Hedqvist, *Mosesson*, *Nilson* i Eskilstuna och *Karlsson* i Grängesberg, fru *Al-
vén*, herr *Orgård*, fröken *Öberg* samt fru *Björck*.

Efter härmed slutad överläggning godkändes paragrafen.

2 § samt underrubriken till 1 och 2 §§.

Godkändes.

3 § skulle enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag hava följande lydelse:

3 §.

1 mom. Rätt till folkpension i form av *ålderspension* tillkommer den som fyllt sextiosju år.

2 mom. För tid före fyllda sextiosju år utgår folkpension i form av *invalidpension* till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig.

Den som är blind skall städe anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i första stycket sagts. Såsom blind anses den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn.

3 mom. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i 2 mom. sägs varit oavbrutet bestående minst ett år och kan den, utan att anses varaktig, antagas bliva bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av *sjukbidrag*.

4 mom. Änka, som vid mannens frånfälle fyllt femtiofem år och varit gift med honom minst fem år, äger, såframt hon ej eljest åtnjuter folkpension, rätt till folkpension i form av *änkepension*. Ingår hon nytt äktenskap upphör rätten till änkepension.

I motionen II: 486 hade herr *Senander m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att pensionsåldern fastställdes till 65 år.

Herr *Senander m. fl.* hade i motionen II: 486 i fråga om blindhetsdefini-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)
 tionen anført att det icke kunde anses vara rimligt och rättvist att definitionen från invalidpension uteslöte sådana blinda som hade ledsyn, varför motionärerna hemställde, att definitionen beträffande vem som *skall* anses vara blind skulle utvidgas till att omfatta jämväl andra blinda än dem som sakna ledsyn.

I samma motion hade i fråga om de föreslagna sjukbidragen hemställts, att 3 § 3 mom. skulle omformuleras därhän, att överflyttning från sjukförsäkring till folkpensionering ej skulle kunna ske före den totala sjukhjälpstidens utgång i de fall, där detta vore till förfång för den sjuke.

Paragrafen föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Senander**: Herr talman! Med hänvisning till vad jag yttrade i mitt anförande får jag beträffande 3 § hemställa, att paragrafens 1 och 2 mom. må erhålla följande lydelse:

1 mom. Rätt till folkpension i form av ålderspension tillkommer den som fyllt sextiofem år.

2 mom. För tid före fyllda sextiofem år utgår folkpension — — — (= utskottet).

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 3 § i den lydelse, som föreslagits av utskottet, dels ock på godkännande av berörda lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 3 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen. Kammaren hade alltså godkänt 3 § i den lydelse, som föreslagits av utskottet.

4 § skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag hava följande lydelse:

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår *allmän ålderspension*. Allmän ålderspension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller som uppbär i 8 § omförmålt hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

2 mom. Till envar som är berättigad till invalidpension eller sjukbidrag utgår *grundpension* med 200 kronor om året.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, *tilläggs-pension* med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad och 800 kronor om året till ogift pensionsberättigad.

3 mom. Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 600 kronor om året.

Efter föredragning av paragrafen anförde:

Herr **Senander**: Herr talman! Med hänvisning till vad jag sade i mitt anförande beträffande slopande av invaliditetsprövning får jag föreslå, att 4 § måtte erhålla följande lydelse:

1 mom. Folkpension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller som uppbär i 8 § omförmält hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

2 mom. Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 600 kronor om året.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på godkännande av 4 § i den av utskottet föreslagna lydelsen dels ock på godkännande av samma lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 4 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 149 ja och 15 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 4 § enligt utskottets förslag.

Härefter yttrade

Herr **Hästad**: Herr talman! Jag får meddela, att jag vid omröstningen rådde trycka på fel knapp och således kommit att rösta på icke avsett sätt.

5 § skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag erhålla följande lydelse:

5 §.

Å vissa orter förhöjes folkpension med *bostadstillägg* på sätt nedan sägs. För detta ändamål indelas riket i fem bostadskostnadsgrupper på sådant sätt att grupp med högre nummer omfattar orter med större bostadskostnader, däri

Andra kammarens protokoll 1946. Nr 27.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)
inberäknade kostnaderna för bränsle, än grupp med lägre nummer. Indelningen verkställes av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

Bostadstillägg utgår, där ej annat följer av vad nedan stadgas, med följande belopp för år räknat, nämligen

a) till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med 100 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 200 kronor i grupp III, 300 kronor i grupp IV och 400 kronor i grupp V, samt

b) till annan pensionsberättigad med 150 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 300 kronor i grupp III, 450 kronor i grupp IV och 600 kronor i grupp V.

Pensionsberättigad anses tillhöra den bostadskostnadsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven; dock att för tillhörighet till någon av grupperna II—V fordras att den pensionsberättigade även de tre närmast föregående åren varit mantalsskriven å ort i den gruppen eller i grupp med högre nummer, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligt i särskilt fall medgiva undantag härifrån.

I motionen II: 486 hade herr *Senander m. fl.* hemställt, att pensionärerna i bostadskostnadsgrupp I skulle i fråga om bostadstillägg jämsställas med pensionärerna i bostadskostnadsgrupp II.

I motionen II: 493 hade herr *Ekdahl* hemställt, att bostadstillägg skulle utgå i bostadskostnadsgrupp I till gift pensionsberättigad och änkepensionsberättigad med 75 kronor per år och till annan pensionsberättigad med 100 kronor per år.

Enligt utskottets förslag skulle 5 § erhålla den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

I den av herr *Löfvander m. fl.* avgivna reservationen hade hemställts, att förevarande paragraf skulle erhålla följande lydelse:

5 §.

Folkpension förhöjes med *bostadstillägg*. Bostadstillägget utgår, där ej annat följer av vad nedan stadgas, till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med 200 kronor om året samt till annan pensionsberättigad med 300 kronor om året.

Efter föredragning av paragrafen anförde:

Herr *Senander*: Herr talman! Beträffande 5 § yrkar jag, att paragrafens andra stycke måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Bostadstillägg utgår, där ej annat följer av vad nedan stadgas, med följande belopp för år räknat, nämligen

a) till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med 100 kronor i bostadskostnadsgrupp I och II, 200 kronor i grupp III, 300 kronor i grupp IV och 400 kronor i grupp V, samt

b) till annan pensionsberättigad med 150 kronor i bostadskostnadsgrupp I och II, 300 kronor i grupp III, 450 kronor i grupp IV och 600 kronor i grupp V.

Herr *Ekdahl*: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion nr 493 i denna kammare, vilket innebär sådan ändring av 5 § att i moment a) inskjutes: till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med **75 kronor i bostadskostnadsgrupp I**; att i moment b) inskjutes: till annan pensionsberättigad med **100 kronor i bostadskostnadsgrupp I**; och att paragrafen i övrigt skall ha samma lydelse som i regeringens och utskottsmajoritetens förslag.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Jag yrkar bifall till den formulering av 5 §, som finns angiven i den av herr Löfvander m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o godkännande av 5 § i utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering; 2) godkännande av berörda lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander; 3:o godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i motionen II: 493 av herr Ekdahl samt 4:o godkännande av paragrafen i den lydelse, som angivits i den av herr Löfvander m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskades likaledes av herr Senander votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i den förberedande votering, som sålunda skulle verkställas, ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 4:o) angivna samla flertalet röster. Votering begärdes emellertid även nu av herr Senander, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i den votering, som kommer att företagas för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen angående 5 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering, antager den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Löfvander m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit den av herr Senander under överläggningen föreslagna lydelsen av nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 96 ja och 53 nej, varjämte 24 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående förevarande paragraf antagit godkännande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Löfvander m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition nu uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 5 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering antager den lydelse av paragrafen, som föreslagits i motionen II: 493 av herr Ekdahl, röstar

Ja;

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den lydelse av nämnda paragraf, som föreslagits i den av herr Löfvander m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen. Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit godkännande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i motionen II: 493 av herr Ekdahl. Med anledning härav blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 5 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda lagrum i den lydelse, som föreslagits i motionen II: 493 av herr Ekdahl.

Sedan kammarens ledamöter härefter åter intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition ännu en gång blivit uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Ekdahl, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 53 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 5 § i den lydelse, som föreslagits av utskottet.

6—10 §§.

Godkändes.

11 § skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag hava följande lydelse:

11 §.

Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som i 3 § 2 mom. sagts och som blivit blind före fyllda sextio år skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla *blindtillägg* med 700 kronor om året.

Blindtillägg må ej utgå till den som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

I motionen II: 486 hade herr *Senander m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att blindtillägget tillerkändes alla blinda oberoende av tidpunkten för blindhetens inträdande.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen erhålla den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

Paragrafen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Senander*: Herr talman! Den ändring jag här tänker föreslå, innebär, att även sådana blinda, som fått sitt lyte efter fyllda 60 år, skola bli delak-

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

tiga av blindtillägg. Jag föreslår därför, att paragrafens första stycke måtte erhålla följande lydelse:

Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som i 3 § 2 mom. sagts skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla *blindtillägg* med 700 kronor om året.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag yrkar att paragrafen måtte få den lydelse den har i utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av paragrafen i den av utskottet föreslagna lydelsen dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 11 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde emellertid rösträkning, i anledning varav votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 142 ja och 17 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till 11 §.

12 och 13 §§.

Godkändes.

14 § skulle enligt utskottets förslag hava följande lydelse:

14 §.

1 mom. Med årsinkomst avses i denna lag all den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke annan folkpensionsförmån än blindtillägg och ej heller understöd som någon på grund av skyldskap eller svägerlag må vara föranledd att utgiva.

2 mom. Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 7 500 kronor och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor.

3 mom. I fråga om äkta makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av makarnas sammanlagda förmögenhet.

4 mom. Årsinkomst avrundas för envar pensionsberättigad till närmaste hela tiotal kronor.

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr **Senander**: Herr talman! Även vad jag här kommer att föreslå gäller de blinda. Blindtillägget räknas ju som sådan inkomst, som föranleder avdrag på behovsprövad pension, i detta fall invaliditetspension. Jag föreslår därför, att i syfte att förhindra detta andra meningens i paragrafens första moment måtte erhålla följande lydelse:

Såsom inkomst räknas icke folkpensionsförmån och ej heller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till avfattning av paragrafen dels ock på godkännande av den av herr Senander under överläggningen föreslagna lydelsen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Senander, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 14 § i första särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om folkpensionering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda lagrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Senander.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funnit flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 149 ja och 18 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 14 § i utskottets förslag.

15—18 §§ samt underrubriken till 3—18 §§.

Godkändes.

19 § skulle enligt utskottets förslag hava följande lydelse:

19 §.

Såsom bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skall för varje år pensionsavgift erläggas av envar svensk medborgare, dock ej för år före det, under vilket han fyller aderton år, eller efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket han icke är i riket mantalsskriven. Pensionsavgift erlägges ej heller av person, som den 1 juli det år avgiften skall slutligen påföras åtnjuter folkpension eller förlorat sitt svenska medborgarskap, eller för den som vid nämnda tidpunkt avlidit.

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av avgiftspliktig årligen erläggas, utgör en procent av hans enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för året taxerade belopp eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, en

Förslag till lag om folkpensionering m. m. (Forts.)

halv procent av makarnas sammanlagda taxerade belopp. För varje avgiftspliktig vare dock lägsta avgift sex kronor och högsta avgift 100 kronor.

Pensionsavgift, som enligt ovan angivna grunder ej skulle vara bestämd till helt antal kronor, skall med uteslutande av öretalet utgå efter närmast lägre hela kronantal.

Paragrafen föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Senander**: Herr talman! Jag hemställer, att 19—23 §§ måtte utgå ur förslaget. Fallar mitt yrkande beträffande 19 §, vilket väl troligen kommer att ske, skall jag emellertid ej framställa något yrkande beträffande de övriga.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning dels ock på bifall till det av herr Senander under överläggningen framställda yrkandet att paragrafen skulle utgå ur lagen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Övriga delar av förslaget till lag om folkpensionering ävensom förslagen till dels lag angående införande av nya lagen om folkpensionering dels ock lag om frivillig statlig pensionsförsäkring.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut med avseende å lagförslagen.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten D.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Ohlin**: Herr talman: Jag ber att få yrka bifall till den av herr Holmbäck och mig avgivna reservationen.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen beträffande motionerna I: 321 och II: 488 propositioner dels på bifall till utskottets hemställan angående desamma dels ock på bifall till punkten C. i den av herrar Holmbäck och Ohlin avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

På av herr talmannen därå given proposition biföll kammaren härefter utskottets i punkten D. i övrigt gjorda hemställan.

§ 8.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **förste vice talmannen**, som anförde: Beträffande föredragningslistan för nästa sammanträde, vilket sammanträde kommer att hållas onsdagen den

26 juni, hemställer jag, att kammaren måtte besluta, att de två gånger bordlagda ärendena skola uppföras i följande ordning:

statsutskottets utlåtanden nr 203, 204 och 209—211, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 57—62, första lagutskottets utlåtanden nr 47 och 48 samt memorial nr 51, andra lagutskottets utlåtanden nr 31, 32, 39 och 42, statsutskottets utlåtnaden nr 212—219, 222—228, 231 och 232, jordbruksutskottets utlåtanden nr 72, 73 och memorial nr 71, statsutskottets utlåtande nr 230, bevillningsutskottets betänkande nr 40, konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, första lagutskottets utlåtanden nr 46, andra lagutskottets utlåtanden nr 37 och 38, andra särskilda utskottets utlåtande nr 1 samt utrikesutskottets utlåtande nr 5.

Övriga ärenden torde uppföras i den ordning de äro uppförda å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölles.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Turkiet träffad handelsöversenskommelse;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 42, i anledning av väckta motioner om särskilda bestämmelser angående taxering av inkomst från stormfälld skog;

nr 43, i anledning av väckta motioner angående sambandet mellan socialpolitik och beskattning;

nr 44, i anledning av väckta motioner om borttagande av omsättningsskatten å vissa livsmedel;

nr 45, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i förordningen om allmän omsättningsskatt;

nr 46, i anledning av väckta motioner angående borttagande av omsättningsskatt vid försäljning av traktorer;

nr 47, i anledning av väckt motion om borttagande av omsättningsskatten på grammofonskivor för språkundervisning; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om preliminärt uttagande av värnskatt för senare hälften av budgetåret 1946/47;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för folkskolans överlärare;

nr 64, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning i fråga om vissa ändringar i familjepensionsreglementet för riksdagens verk och riksbankens familjepensionsreglemente för arbetare m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker, m. m.; och

nr 66, angående regleringen för budgetåret 1946/47 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

första lagutskottets memorial, nr 52, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 36 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om införande av nya rättgångsbalken, dels ock en i ämnet väckt motion.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av reumatikervården;

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av sjukdom, ådragen under arbete i civilförsvarets flyktingverksamhet; och

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till statens tvångsarbets- och alkoholanstalter;

från andra lagutskottet:

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag);

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt;

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete; och

nr 392, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser angående överinseendet över anstalter för bildbara sinnesslöa; samt

från riksdagens kansli:

nr 397, angående bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen; och

nr 398, angående förstatligande av krigsindustrien.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 em.

In fidem
Gunnar Brütth.